

۱ نچی ۲ نچی جزئر فهرستی :

پیغمبرلر، خلیفه لر، ترکیه سلطانلری، مصنف لر، تاتار علماسی
همده قزان شهرنده گی حاضرگی محله اماملری .

تاریخ انبیاء

مرتبی : شاکر جان الحمیدی .

« حدیقة الآثار »

۱ نچی جزئی .

ابتدائی ۲ نچی صنف ایچون

(أَرَى عُلَمَاءَ الْعَصْرِ طُرّاً * أَضَاعُوا الْعِلْمَ وَاشْتَغَلُوا بِلَمٍّ لَمْ *)
(إِذَا رَأَيْتَهُمْ لَمْ تَلَقْ مِنْهُمْ * سِوَى حَرْفَيْنِ لَمْ لَمْ لَأَنْسَلَمْ *)

1973
1917

1157

برادران کریمیلر مصارفی ایله

1907

مطبعة کریمیه
قزان

کریمیه

КАЗАНЬ.
Типография Торгового Дома „Братья Каримовы“
1907

v

«حديقة الآثار»

پيغمبرلر

همده «خليفه ار» (تأريخي)

صبيان (ابتدائي) صنفندن ايكنچي صنف اوچون .
همده رسولمزدن صوغفي خليفه لردن :

اوتوز يىلق دورت چهار يار خليفه لگى .

آندان صوگ خلفاي امويه ، آندان صوگ خلفاي عباسيه گه قدر قصاچه
بيان ايدلى . ۲نچى جزئى قزان اماملارى حقنه بر آز معلومات بديرلى .

ابتدائي اوچنچى صنف ايچون بولغان رساله لرمزده بولاردان هر برسون
اوزون هم آچق بازارمز .

مرتبي : شاکرجان الحميدى .

«حديقة الآثار» نك فهرستى :

۱) پيغمبرلر : قوملرى ، نيچك اش قلوبلارى هر برسيدى زمانغه
موافقچه بيان ايتولگان .

۲) رسولمزدن صوغفي خليفه لر : چهار يار ، خلفاي امويه خلفاي
عباسيه ، سلاطين عثمانيه ،

۳) مشهور عالملر : هجرتدن اولگى يوزدن اوشبو كونگه قدر ...
همده تاتار عالملرى ، قزان مللارى ، حاضرگى مقنى ، قاضيلار برده
تريلكه سرگنه چن حال لرى بيان ايتولگان . برنچى جزئى صبيان ۲نچى صنف
اوچون همده ۳نچى صنفى اوچون ۲نچى جزئى توتاشدان طبع ايدله چك .

اعوذ بالله من الشيطان الرجيم

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

بزرگه پیغمبرلر یباروب، آلاغه کتابلر بیروب، توغری یولنی
اویره تدر وچی، فائدهلی نرسه لری ایله ضررلی نرسه لری آیورتدوغوچی،
یوقدان بار اینوچمز الله تعالی گه کوب شکرلر ایتهمز!

« علم »

علم بلو دیگان سوز .

دنیا آخرتده درجه لی قلا تورغان نسنه علمدر :

علمی بولمغان کشی تلمی حیواندر . آدم بالالارینک برسینک

برسنن استن، الوغ بولولاری، باری علم بله گنه در .

دنیا ده علم آتلی نسته دن بلوی یسارامی تورغان ، بر نسته ده

یوقدر . هر نسته نی بلو، بلمونن آرتقدر . علمک برگنه تورلی توگلدر .

علم، اوزینک ایاسن (عالمی) نورلاندر .

آدم بالاسینک کوکلی برقرارانغو بولمه در ،

علم، اول بولمه نی، یاقتورتور .

علم کوکلنیگنه یاقتورتماس، بلکی شول کوکل نیندی نسته گه تابا

قاراسه، کوکلده گی علم ننگ یاقتولغی، شول نسته گه صوغلوب، اول نسته

نیده یاقتورتور .

علم بتمی تورغان بر خزینه در .

اول شوندی خزینه : ایاسون دنیا ده آخرتده، آچ هم بالانغاج قلماس .

علم ایاسی، نیندی آچلق یلداده، آچ بولماس .

علم ایاسی هیچ کمگه محتاج بولماس. کیریسنچه، علم ایاسینه هر کم محتاج بولور.

علم اوزینک ایاسنده هم ایاسنه ایارگان کیشیلر نیده، دنیا آخرت طنچ قلدور.

« علمک هم فن »

علم دیوب، بلوگه ایتوله در. بوبلوی ممکن بولغان نسته لر کوبدر: صو علمی بار، جیر علمی بار، آشلق علمی بار. شوندی علملر نی بلمگانلرگه، بلدره تورغان یولنی کورساتوچی نسته لر نی « فن » دیار.

علم دیب برترلی نسته ننگ بر آرنغنه بلوگه ده ایتوله در.

امافن بولسه، برترلی علملکنک بیتلایینه ایتله در.

فنلر بیک کوب. برده صانسز. حاضر زمانده دنیاغه چقغانی نیتدر کوب بولساده، دنیاغه چغیب یتماگانی آندانده کوبدر.

« فن لسان تل فنی »

سوزلر نی تورلیچه ایتورگه اویره ته تورغان علمک بار،

مونی « علم الصرف » دیلر.

سوزلر نی برسون ایکنچیلری ایله قوشوب، اوزون سوزلر یاصاب، شولارنک آفتقلارن درست ایتوگه اویره ته تورغانی بار مونسون

« علم النحو » دیلر.

حرفلرنک چغشلارن، صوزولو، قصفا ایتلورلرین، قالن هم نچکه او قلولارن اویره ته تورغانی بار مونسون « علم التجوید » دیلر.

سوزلرنک تزلولری، معنالی آچق بولوبده، سوزلر قصفا بولساده کوب معنالر آکلانو کبیلر نی اویره ته تورغان علمک بار مونسون

« علم المعانی » دیلر

اوتکانده گی فلقنک تورمشلارن، حاللرن، قلغان اشلرن بیان ایته تورغان

علمک بار مونسون « علم التاریخ » دیلر.

جېرنىڭ استىندە بولغان قىرلىق، صولى اورونلارنى، تاۋلارنى اورمانلارنى
بىيان ايتىڭان علملىكنى «علم جغرافىيە» دىلەر. كوكلرنىڭ روشلرنى
بىرىش باتىك توروشلارى كىمى حاللارنى بىيان ايتۇچى علملىكنى
«علم ھېئىت» دىلەر. جىر قىر صاغىداغى تاش تىمىر كېيىلرنى سويلى تورغان
علملىكنى «علم المعادن» دىلەر.

اولىلارنىڭ، تاش، تىمىر كېيىلرنىڭ نى روشدە بىارلىقىغا چىولارى
آلار دەنەندى قۇتلىر بارلىغى بىيان ايتۇچى علمنى «علم تارىخى طىبىي»
دىلەر.

بىتون پىر يوزنىڭكى خلىقنىڭ حالنى تىكشۇرۇچى علم «تارىخى عمومى»
در. اما بعضى بىر، مىثلا پىغەمبەر، لىر حالنى بىيان ايتۇچى علملىك كىل لىرنى
«تارىخى خصوصى» دىلەر.

بىزنىڭ بۇ كىتابمىزدە تارىخى كىتابىدەر. اما تارىخى عمومى توگىل، بىلكە
پىغەمبەرلىگە آتاقلىغان خصوصى تارىخىدەر.

بۇ كىتابمىزدە تارىخى، سويلاندىكىن «تارىخى» كىتابى دىيەمىز، پىغەمبەرلىر
تارىخىگىنە بولدىقدا «تارىخى انبىاء» دىيۇورتەمىز. پىغەمبەرلىر تارىخى
دىمىك بولۇر!

عربچە «نېبى» فارسچە «نېبى-غەمبە» خىبر كىتۇرۇچى «خىبر
بىرۇچى» دىمىك بولادۇر.

چونكىه آلار : قوملىرىنە اللە تەالىنىڭ بىرۇر قىلارنى، طىولارنى،
ھىم باشقە بىيانلارنى اىرىشدرۇچىلردۇر.

«أُمَّتٌ»

پىغەمبەر قايسى خلىقىغا بىبارلىسە، شۇ خلىق، آكئامىت دىيۇب ايتلەدۇر.
مىثلا موسى پىغەمبەر «بنى اسرائيل» خلىقىنە بىبارلىگان اىكان، شۇل
زىمانداغى بنى اسرائيل، ھىم موسى پىغەمبەرگە ابارۇچىلردىن سۇكقىلارىدە

«موسی امتی» «موسی قومی» دیوله در .
پیارلنگان پیغمبرلرینه ایارگان خلقنی امت، اما آلا رغه یبارلبده
پیغمبرگه ایارمگانلرن «قوم» دیوب یرتو اوگایلیراق بولادر . شول
سبیدن پیغمبرگه ایارگانلرنی «امت» دیوب یرته چکمز .
مثلا موسی پیغمبر امتندن فلان کشی دیولسه «اول کشی موسی
پیغمبرگه ایارگان» دیوب بلسون .

(بسم الله الرحمن الرحيم)

یوقسن بار ایتوجمز الله تعالی نك بیورقلارن، طیولارن، اوتکان
پیغمبرلرنك حاللرن بیان ایتو ایچون، حق یولنی کورساتوچی
بولباشچمز ایك صوگفی پیغمبر-پیغمبرمز «محمد» علیه السلامدر .
شول پیغمبر آرقلی بزگه بیارلنگان، الله تعالی نك کتابی-کتابمز
«قرآن» شریفدر .

قرآن شریفده اسملری بیان ایتولنگان پیغمبرلر، برده اختلافسز
بولغانلاری ییگرمی بشدر :

(قرآن شریفده اسملری سویلانگان پیغمبرلر)

- ۱) «آدم» (۲) «ادریس» (۳) «نوح» (۴) «هود» (۵) «صالح»
- ۶) «ابراهیم» (۷) «لوط» (۸) «اسماعیل» (۹) «اسحاق»
- ۱۰) «یعقوب» (۱۱) «یوسف» (۱۲) «ایوب» (۱۳) «شعیب»
- ۱۴) «موسی» (۱۵) «هارون» (۱۶) «ذوالکفل» (۱۷) «داود» (*)
- ۱۸) «سلیمان» (۱۹) «الیاس» (۲۰) «الیسع» (۲۱) «یونس»
- ۲۲) «زکریا» (۲۳) «یحی» (۲۴) «عیسی» (۲۵) «محمد»

- حدیثلرده یاد ایتولنگان «شیت» اسملی پیغمبر بار .
- قرآنده اسملری بولساده، پیغمبرلکتری آچف بیلگولی بولماغان :

(۵) داود بر وا ایله یازاسده ایکی وا ایله «داود» اوقلور .

« عزیز » « لُقْمَانُ » « ذُو الْقُرْنَيْنِ » اسملی کلمه لرده بار . . .
 بو پیغمبرلردن اوزلرینه کتاب بیرلگانلری بار . بولارنی « رسول »
 دیوب یرته لر .

الله تعالی طرفندن اوزلرینه کتاب بیرلگان پیغمبر سیگنر پیغمبر:
 (۱) آدم (۲) شیث (۳) ادریس (۴) ابراهیم (۵) موسی
 (۶) داود (۷) عیسی (۸) محمد (علیهم السلاملردر .
 (الله تعالی طرفندان کیلگان کتابلر)

دورتسی زور کتابلاردر .

آلاری : (۱) تورات (۲) زبور (۳) انجیل (۴) قرآن
 قالغانی کاغذ حسابی ایله صانالادر .
 باری بوز کاغذ دورتکه بولنه در .

(۱) اون کاغذ (۲) ایلیی کاغذ (۳) اوتوز کاغذ (۴) یتنه اون کاغذ .

(کتابلر بو روشده بیرلکان)

بعض تاریخ ایاری آدم عه م گه	آدم (عه م) گه	اون	کاغذ .
کتاب بیرلگان ، آشکا دنوب	« «	ایلیی	« «
صانالغان ، اون کاغذ بیگریمی	« «	اوتوز	« «
ایتدرب ابراهیم علیه السلام گه	« «	اون	« «
<u>بیرلگان دبلر .</u>	« «	تورات (اسملی)	« «
	« «	زبور (اسملی)	« «
	« «	انجیل (اسملی)	« «
	« «	قرآن (اسملی)	« «

۱ (آدَمَ عَلَيْهِ السَّلَام)

آدم (عه م) نی الله تعالی بتن کشیدن الک ، بالچقندن یارانسی .

آدمیلرنڭ ایلک اولگسی آدم (علیه السلام) در . (*)
ایلک الیککی آتامز در . شوندن صوڭ : الله تعالی آدم (عهم) گه
ایش ایتوب (آتاسز آناسز) اوز قدرتندن بر خاتین بار ایتدی .
اسمی «حوّا» در . ایلک الیککی آتامز شولدر .
الله تعالی آتامز آدمگه «حوانی» نکاح ایتوب ، خاتونلقغه بیردی .
آتامز «حوّا» آتامز آدمدن ییگرمی قرصاقده (ایکشاردن) قرق بالاتبیدی .
الله تعالی آدم (عهم) نی اوز بالالرینه پیغمبر ایتدی .
— عمری : توقز یوز اوتوز ییل چاماسی بولوب وفات بولغان .

(ادم علیه السلامنڭ شریعتی)

اولاکسه آشاو ، بوغازقانی آشاو ، دونغز ایتی آشاو حرام ایدی .

۲ (شیث علیه السلام)

آدم علیه السلامنڭ اوغلیدر .
آدم (عهم) نڭ بالالاری آراسنڭ ، باش (آپیکون) بولوب قالدی .
اوشاندق پیغمبر بولدی .
— عمری : توقز یوز ییل بولغاچ وفات ایتدی .

۳ (ادریس علیه السلام)

هر وقتده بلو هم بلدر و یولنده بولوب ، خلقنی علم اویره توینه
قاراب ، ادریس اسمی ایله یرتلیدی . ادریس = علم اویره توچی
دیگان سوز . اما اوزی نڭ اسمی «اخنوخ» در . بوده حکمت ایاسی دیمکدر .
عمری : اوچیوز آلتدش بش که ایرشکان زمانده الله تعالی آنی
یوغاری اورنغه کوتاردی .

(*) بزرگه نڭنگانی شولای بولساده دنیا نڭک نیچه یوز میلیون یالار عمر سر ویده
کورنه دره حاضرلرده آدم عهم یارا آلفانغه ۷۴۱۵ یلدان آرتقدر

خلقئندان مكى كشى ايمان ايتب امت بولدىلار .
نوح (عليه السلام) نك آتاسينك باباسيدر .

(باشلاب اشلاگان اشلىرى)

ايك الك (قلم توتوب) يازو يازغان .
ادريس (عليه السلام) دن الك خلق حيوان تيريلرن كيهلر ايدى
ايك الك مامق كيوم تككان كشى اولدر .

۴ (نوح عليه السلام)

اسمى «شاكر» ديلر .

عمرى : مكى يلدن آرتق طوفانغه قدر ۹۵۰ تورغان .

ايسكيدن كيلگان شريعت حكملرن اوزگارتوهم بتررگه بيدورلغان
پيغمبرلرنك ايك اولگسى اولدر . . .

آگا قدر برتوغان قز قرنداشنى ، اير قرنداشكه نكاملو درست
ايدى . نوح (عليه السلام) آنى حرام ايتدى .

قوى برده اشانماديلار . سوزن توكلاماديلار .

شوندان صوك الله تعالى آنك قومن ، بتن جيريوزن صو باصتورو
(طوفان) ايله هلاك ايتدى .

نوح عليه السلام گه — طوفاندىن قنولور ايچون الله تعالى اوزينه كيمه
ياصارغه قوشدى .

طوفان قوزغالور آلئندان اوزينه ايمان كيتورگان كيمه لرنى بارنده
كيمه گه كرتدى . كيمه ده باروسى قرق اير قرق خاتون (سكسان)
كشى بولدىلار .

طوفان بتب كيمه دن چقغاج كوبسى اولدىلر . بارى : نوح عليه السلام
اوزى ، خاتونى قالديدى اوج اوغلى (سام ، هام ، يافت) هم بولارنك
خاتونلاريغنه قالديلار . بارى سيكز كشى بولالار .

(۱) طوفان قىقاي بيرنده بولغان ديوچيلده بار چوكه آنداقى خلق طوفاننى بلميلر .

صلىة مقسى
ديلى شريف

— حاضرگی كشيلىر بارسيدىك نوح عليه السلام نىڭ اوج اوغلىدىن
تارالغان كىمىسىلردىر:

(سام بن نوحدىن تارالغان نسل)

عرب، فرس، روم خلقى؛ بولار بارسيدىك سام نسلدىن تارالدىلار.

(حام نسلدىن تارالغان چىلار)

حبش، سىندى، ھىند دىگان خلق بولار بارسيدىك «حام» دىن
تارالدىلار.....

(يافت نسلدىن بولغان خلق)

ياجوج-ماجوج دىگان قوم، صقالب ھىم ترك دىگان قوملر بولار
يافت نسلدىن تارالدىلار.

۵ (ھود عليه السلام)

ھود بن تارىخ بن جواب بن عبوص دىلر.
الله تعالى ھود (عليه السلام) نى «عاد» دىگان خلققە پىغمبەر ايتىپ
يباردى. اما عاد، ھود عليه السلامنىڭ سوزى توڭلامادى، ھىم پىغمبەر
بولۇپنىشە اشانمادىلر.

الله تعالى بو خلققە بر آچى يىل يىباروپ پارسون بر يولى ھلاك ايتىدى.
عمرى: يوز آلتەش بش (ياش) كە يتكىندىن سوڭ وفات بولغان.

۶ (صالح عليه السلام)

صالح ابن عبىد دىلر. «حجر» دىگان يىردە «ثمود» اسملى بر قوم
بولغان ايگان. شول يىردە تور وچى خلققىدە «ثمود قومى» دىوب
يىرتىلگان. صالح عليه السلام شول ثمود خلققە پىغمبەر ايتىپ يىبارلىگان.
بو خلققە صالح عليه السلامنىڭ پىغمبەر بولۇپنىشە اشانماغانلر، سوزىدە
قاروشقانلار.... قومی صالح عليه السلام نى قزار تونى تلاب، تاواستىدەگى

عليه السلام زمانده گى «فرعون» نىڭ اسمى «وليد» آتاسى «مصعب» بولغان، عمرى: يوز يكرمى اوچ ياشنه يتكاج وفات بولغان،

۱۶ (هارون عليه السلام)

موسى عليه السلامنىڭ بر توغان اير قارنداشى ھارون بن عمران* موسى عليه السلام ايله برگه پيغمبر بولوب، مصر فرعونن دىنگه اندە- دىلر، اما فرعون ھمدە قومى نىڭ كوبسى (پيغمبرلرگە اشانماغانلارى ايچون) نىل درياسنە باتوب ھلاك بولدىلر. عمرى: ...

۱۷ (ذوالكفل)

اسمى يوشع. يوشع بن نون. موسى ەم ايله حضرت ھارون دن صوڭ پيغمبر بولدى. موسى ەم شريعتى ايله خلقنى دىنگە اندەدى. عمرى: ...

۱۸ (داود عليه السلام)

يونس ەم دن صوڭ داود ەم پيغمبر بولدى، داود بن ايشا. پيغمبر دە، بنى اسرا ئىلگە، پادشاه دە ايدى... عمرى: يتەش ياشنە وفات بولغان.

۱۹ (سليمان عليه السلام)

داود ەم دن صوڭ اوغلى «سليمان» پيغمبر بولدى. سليمان بن داود بن ايشا. آتاسىنىڭ شريعتى ايله خلقنى دىنگە اندەدى. او شانداق پادشاهلقنە ايتىدى. عمرى: يوز سكسان ياشنە وفات بولغان.

۲۰ (الياس عليه السلام)

عیسی عەم سوڭئندە الیاس عەم پیغمبەر بولغان.
یوشع بن نون پیغمبەر نىڭ قبیله سەنئەن دىگانلر...
«بَعْلَبُكْ» شەرىنىڭ خەلقنە پیغمبەر ایئەب بىبار لىگان. **عەمرى: ...**

۲۱ (اليسع عليه السلام)

الیاس علیە السلامنىڭ شاگردى ایگان.
شول سەبەبن حضرت الیاسەن سوڭ، اورتونە پیغمبەر بولوب قالغان. بو ایکن
پیغمبەر حضرت عیسا گە بىر لىگان انجیل بوینچە خەلقنى دىنگە اندە گانلر.
عەمرى: ...

۲۲ (یونس عليه السلام)

یونس بن مئى.
یوشع پیغمبەردن سوڭ یونس عەم پیغمبەر بولغان.
نیچك دە بولسە اللە تەئالی نىڭ بیوروغى ایله بىر وقتە آنى دریا داغى بالق
یوتوب، شول بالق قارنىندە برنچە کون یاتتى. سوڭرە اللە تەئالی آنى
الق قارنىندان چىقاردى.
«موصلى» دىگان اورتىداغى اوللاردان «نینهوى» اهلنە پیغمبەر ایئەب
بىبار لىگان ایدى.

بو قوم، یونس عەمگە اشانمادىلار، سوزن توڭلامادىلار.
اللە تەئالی بولارغە بر تورلى عذاب بىباردى. عذاب تمام استلرینە
كىلوب بیتگاننە، بولار یونس عەمگە ایمان کیتوردیلر.
شول ایمانلارى آرقاسندە عذاب کیرى کیتتى.
عەمرى: ...

۲۳ (زكريا عليه السلام)

سلیمان علیە السلامن سوڭ زکریا عەم پیغمبەر بولغان.
زکریا بن مائان در.
عەمرى: اوچپوز بولغاچ وفات بولغان.

۲۴ (يَحْيَىٰ عَلَيْهِ السَّلَام)

آتاسى زكريا عه م سوڭنده اوغلى يحيى پيغمبر بولغان.
يحيى بن زكريا،

عمرى: توقسان بش ياشى تولغاچ، وفات بولغان،

۲۵ (عيسى عليه السلام)

يحيى عه مەن سوڭ عيسى عه م پيغمبر بولغان.

عيسى بن مريم در . . . آتاسز توغان

عمرى: اوتوز اوچ ياشنه ايرشكاج الله تعالى آنى يوقارغى اورنغه كوتاردى

۲۶ (محمد صلى الله عليه وسلم)

ايڭ سوڭغى پيغمبر هم رسولدر

اسمى «محمد» آتاسى «عبدالله» باباسى «عبدالمطلب» آنڭ آتاسى
«هاشم» در.

محمد بن عبدالله بن عبدالمطلب بن هاشم.

مكه شهرنده توغب قرق ياشنه بيتكاج الله تعالى آڭا پيغمبرلك بىردى،
پيغمبر بولوب دنيا ده ييگرمى اوچ يىل توردى. آلتەمش اوچ ياشنده وفات

بولدى. مكه ده پيغمبر بولغاچ اون اوچ يىل توردى . .

شوندان سوڭ مدينه مەنوره شهرينه بىنئىلاي كوچب، قالغان اون يىلى
شونده اوز دردى. مدينه ده وفات بولوب شونده كۆملىدى.

مكه دن مدينه گە كوچوينە «ھجرت» دىلر.

مسلمانلارڭ يىلى صانى باشلاولارىك شول ھجرتىن.

بو ۱۹۰۶نجى يىلڭ اوچنچى آي بىزڭ ھجرت يىلىنىڭ ۱۳۲۴نجى يىلى

ربيع الآخرڭ ييگرمى دورتنچى كۈنىنە توغرى كىلدى ھجرت يىلى

ايلا ياڭا بىل مھرم آيىنىڭ بىرنچى كۈنىدىن سانالادر.

(تمام .)

پيغمبر لر توغرى وسنده .

پيغمبر لر دن اونوسى سنئلى حاللرنده توغانلار :

- (۱) آدم عليه السلام سنئلى بولوب ياراتولغان .
- (۲) آدم اوغلى شيث سنئلى توغان . (شيش - ئا اورننه شين ايله ده يازولا)
- (۳) ادريس عليه السلام سنئلى توغان .
- (۴) نوح عليه السلام سنئلى توغان .
- (۵) لوط عليه السلام سنئلى توغان .
- (۶) اسماعيل عليه السلام سنئلى توغان .
- (۷) يوسف عليه السلام سنئلى توغان .
- (۸) زكريا عليه السلام سنئلى توغان .
- (۹) عيسى عليه السلام سنئلى توغان .
- (۱۰) محمد عليه السلام سنئلى توغان .

آدم عليه السلام دن بيرلى نيچه يل اوتكان .

آدم عه م ايله طوفان آراسى ايكى ملك ايكيز قرق يل (۲۲۴۰) سنه
طوفان ايله نوح عه منك وفاقى آراسى اوچيوز ايللى يل (۳۵۰) سنه
نوح عه م ايله ابراهيم عه م آراسى ايكى ملك ايكيز قرق يل (۲۲۴۰) سنه
ابراهيم عليه السلام ايله موسى عه م آراسى توقزيوز يل (۹۰۰) سنه
موسى عليه السلام ايله داود عه م آراسى بشيوز يل (۵۰۰) سنه
داود عه م ايله عيسى عه م آراسى برمك ايكيز يل (۱۲۰۰) سنه
بارى حضرت عيسا گه چه

حضرت عيسى توغاندان بوكونگه چه (۱۹۶۳) سنه
آدم عليه السلام دن بوكونگه چه بارى (۹۳۹۳) سنه

فترت زمانى . = كيه چيلك ضعيفلك زمانى ديگان سوز .

شول ايكى آرانى « فترت زمانى » هم « جاهليت زمانى » ديلر .
(حديقۃ الآثار) ۲ .

چونکہ بوزماندە ازاق پیغمبر کیلمی تورغانلقدان ، دینگە
کیمچیلک کیلگان .

تورلی خلق تورلی نسته گە تابنا باشلاغانلار .

قایسی اوتقە ، قایسی صوغە ، قایسی حیوانغە ، قایسی قیاشغە
قایسی یولزغە تابنا باشلاغانلار .

شولای ایتب حق دین بتنلای یوغالغان . پیغمبرلر یولی بتگان .
هملە نیندی یوقبار عادتلر چغارغانلار .

حضرت عیسی ایله محمد علیہ السلام آراسی آلتیوز یل چاماسی
بولغان . حاضرگی زماندە ، بزنک تاتار قرنداشلردەزنگدە شریعت
دیوب قلاتورغان بعض بدعتلری شوندان قالغان .

عرب تلی ایله سویلاگان پیغمبرلر .

پیغمبرلردن بشسی ، عرب تلی ایله سویلاشانلر دیلر . (۱) اسماعیل
بن ابراهیم - (۲) هود علیہ السلام . (۳) صالح علیہ السلام (۴) شعیب
علیہ السلام (۵) محمد علیہ السلام در .

محمد علیہ السلام عرب بولغان عربچە سویلاگان مونسى شیکسز !

بتون دنیاغە باش بولوب پادشاه بولغان کەمسەلر .

بتون دنیاغە پادشاه بولوب ، بتون دنیاغە حکمی یورگان کشی

باری دور تکنە بولغان ایەش .

آلاردان ایکسی مسلمان . تاغی ایکسی کافر بولغانلار .

بولار دورتسی دورت زماندە بتون دنیانی قول آسنلارندە

توتقانلار ایەش .

بتون دنیانی قول آستوندە توتقان ایکی مسلمان .

بر اوسى : سلیمان پیغمبر (داود علیہ السلام اوغلی)

ایکنچسی : ذوالقرنین (اسکندر) ایەش .

كافر بولغان ايكسى :

بر اوسى : ابراهيم عليه السلام زماننده بولغان كنعان اوغلى

« نمرود » در .

ايكنچسى : بختنصر در .

« نمرود » ابراهيم عليه السلام زماننده الله لى درجه سن دعوا

ايتوچى بر قباحتدر .

بختنصر (۲) زادان تووب، صنملىر خانه سنه صنملىر آراسنه كيتورب تاشلانغان

بر بالادر . آنى پادشاه اوزينه بالا ايتب آصر اغان . اوله پادشاه بولغاچ

« بيت المقدسنى » واتدر اغان . شونده يتمش مكى مسلماننى اوترگان .

يتمش مكى قولغه توشرب بابلگه (اوزينك پادشاهلىق شهرينه)

آلوب بار اغان . شول توتقنلار آراسنده دانبال پيغمبر ده بولغان .

ياشكا توغان بالا حاللرنده سويلاشوچىلر .

ياغاغده توغان بالالاردان دورت بالا ، تلگه كىلسب

سويلاشكانلر :

بر اوسى : حضرت عيسى بن مريم .

ايكنچسى : اصحاب اخدود يولداشى .

اوچنچسى : راهب جريج نك ايبداشى .

دورتنچسى : حضرت يوسف حقنده گواھلىق بيروچى بالا .

بنى اسرائيل اون ايكي قبيله .

چونكه يعقوب عليه السلامك اون ايكى اوغلى بولغان .

شول اوغللارندان هر برسى اويله نب ، كوب كوب بالالارى ،

بالالارينك بالالارى بولوب ، هر برسى بر قبيله بولغانلار .

(۲) بختنصر - نصر دىگان صنم آلدنده تابانغان « نصر اوغلى » ده آتالمش . بوخ - اوغلى دىكدر .

محمد عليه السلام نڭ وفاتندن سوڭنى حاللر .

رسولمۇ محمد (صلى الله عليه وسلم) نڭ وفاتندن سوڭ صحابيلر
بتىنلاى يتيم بولوب قالدىلار . رسولمۇ سلامت وقتنەك پادشاهە ايدى ،
امامتە ايدى . هر بر ائشە آڭا بارالار ايدى . ايندى رسولمۇ وفاتى
سوڭنە كەنى باش قورغە كيراك؟ بيكرى مڭلب صحابيلرنڭ اشرن
كەم باشقارار؟

ايندى رسول الله نڭ سوڭنە پيغەمبەر بولاچاق توڭل ؛ اگر پيغەمبەر
بولاچاق بولسە ، آرادان بر كشيگە الله تعالى پيغەمبەرلەك بىرر ايدىن
اول كشي اشنى باشقارار ايدى . اول اش بولاچاق توڭل . ايندى نى
اشلرگە كيراك؟ دىب صحابيلر اويلاشالارده آرالارندان براونى رسول
الله اورننە باش ايتىب قويەق بولالار . آندى اورنغە ، بر كشي سوڭنە
اورناشوجى كشي نى عربلر « خليفە » دىلر .

صحابيلر همەسيك بر سوزدن « خليفە » قوبارغە كيراك دىدىلر .
اما كمنى قوبارغە ؟ آنسەنە بر آز سوزلر بولا باشلادى . مكه دن
كوچكاننە ، مدينە دە تور وچيلرنڭ رسول الله نڭ كوچوينە بولشوجيلرنى
« انصار » دىلر . مكه دە بولوبك رسول الله برلە برگە مدينە گە كوچكانلرنى
« مهاجرين » دىلر . بولار ايكنى تورلسيدى رسول الله نڭ ياقن صحابيلر يدر .
« انصار » ايتەلر : خليفە بونڭ آرادن قوبولسون ! « مهاجرين »
ايتەلر : سزدن بر ، بزدنە بر خليفە بولسون ! دىوب ،

شولاي ايتوب قايسى ايتە حضرت علي نى قوبيق ! قايسى ايتە
حضرت ابوعبيد نى قوبيق ! قايسى ايتە : حضرت ابوبكر نى قوبيق !
شول روشە كوب تارتشو سوڭنە ، هر قايسىك بر سوزگە كيلوب
« حضرت ابوبكر نى » خليفە ايتب سايلادىلار .

(ايك اولگى خليفە)

« ابوبكر » عبد الله ابن ابى قحافة الصديق (رضى الله عنه) بولدى .

عبد الله

«عبدالله» اسمیدر . ابوبکر (بکر آتاسی) دیگان سوز کئییه سیدر، بکر اسملی اوغلی بولغان .

حضرت ابو بکر ابکی یل خلیفه بولوب تور دیده وفات بولدی .

(ایکنچی خلیفه)

حضرت ابو بکردن صوڭ « حضرت عمر » نى خلیفه ایتدیلر . عمر ابن الخطاب در .

صحابیلر حضرت ابوبکرگه « خلیفه رسول الله » رسول الله اورننه قالغان کیمسه دبلر ایدی . ایندی حضرت عمرگه نیچک ایتورگه کیرک؟ موڭار ایتورگه کیراک « خلیفه خلیفه رسول الله » دیوب رسول الله نڭ اورننه قالغان کشینڭ اورننه قالغان کشی دیمک . بوبیک اوزون هم ایتورگه آور بولادر . شوننن صوڭ حضرت عمر نڭ قوشوی بویچه « أمير المؤمنين » دیه باشلادیلر . مؤمنلر نڭ توره سی دیگان سوز . خلیفه لگنه اون یل تولغاچقنه « شعبه اوغلی مغیره » نڭ خرمذجسی ابو لؤلؤه اوترب ، شهید ایتدی .

(اوچنچی خلیفه)

حضرت عمر شهید ایتلگاننن صوڭ، حضرت «عثمان» رضی الله عنه خلیفه بولدی . عثمان بن عفان در .

خلیفه لگنه بر یل تولغاچقنه بر فتنه بولوب ، آنید شول فتنه اهل شهید ایتدیلر .

(دورتنچی خلیفه)

حضرت عثماننن صوڭ حضرت «علی» رضی الله عنه خلیفه بولدی . علی ابن ابی طالب در .

خلیفه لگنه آلتی یل بولغاچقنه ملجم اوغلی عبد الرحمن المرادی دیگان کیمسه حضرت علینی شهید ایتدی . ابن ملجم دیوب پورتله در

رسولمزدن حدیث بار : میندن		حضرت ابوبکر ایکی ۲ یل
صوڭ خلیفه لك اوتوز یل بولور		حضرت عمر اون ۱۰ یل
اوتوز یلندن صوڭفتنه لر چغوب		حضرت عثمان اون ایکی ۱۲ یل
توره لر کوبه ییر دیگان.		حضرت علی آلتی ۶ یل

۳. یل بولدی.

(بو دورت خلیفه دن صوڭ کملر توره بولغان ؟)

حضرت علی دن صوڭ «ابوسفیان اوغلی معاویه» خلیفه بولغان .
اون یل خلیفه لك ایتسکان.

(معاویه دن صوڭ)

معاویه دن صوڭ اوغلی «یزید بن معاویه» خلیفه بولغان . بواج
یلغنه خلیفه بولغانده بیگ یاشلیگنه وفات بولغان .

مینمچه حضرت علی دن صوڭ : اوغللری حسن رضی الله عنه ایله
حسین رضی الله عنه لرنی خلیفه ایتو کیرک ایدی . بلمیم نی بولغاندر؟
یزید اولگاندن صوڭ فتنه چغوب آیرلوشو باشلاندى خلق هر
کم اوز اوزینه آیرولا باشلادی:

عراق اهلی «زبیر اوغلی عبد الله» نی اوزلرینه توره ایتب صایلا دیلار .
شام اهلی «حکم اوغلی مروان» نی صایلا دیلار . مروان توقز
آیغنه امیر بولوب توردی . شوندن صوڭ اورننه اوغلی «عبد الملك
بن مروان» محمدوم امیر بولدی .

بووقته «زبیر اوغلی عبد الله» عراق امیرلكه ایدی .

عبد الملك بن مروان «حجاج بن یوسف» نی زبیر اوغلی عبد الله غه
قارشو یباردی . عبد الله اول وقتنه مکه ده ایدی . حجاج باروب عبد الله
نی چلغاب آلوب قولغه توشردیه آصب اوتوردی . شونان صوڭ
امیرلك باروسیه «عبد الملك بن مروان» محمدوگه قالدی . بار توره لگی

اون یل بولدی . شول اون یل ایچنده کوب شهرلرنی آلدی .

عبد الملك

(عبدالملك بن مروان دن سوڭ)

شامده امير بولدى «عبدالملك اوغلى وليد» مخدوم (وليد بن عبد-
الملك بن مروان بن حكيم) در.

(آندن سوڭ)

«عبدالملك اوغلى سليمان» مخدوم امير بولدى . سليمان بن-
عبدالملك بن مروان بن حكيم .

(سلمان بن عبدالملك دن سوڭ)

العبدالصالح : عمر بن عبدالعزيز بن مروان امير بولدى . عمر
بن عبدالعزيز بن مروان بن حكيم در .

(عمر بن عبدالعزيز دن سوڭ)

هشام بن عبدالملك بن مروان بن حكيم بولدى .

(هشامن سوڭ)

امير بولدى : يزيد بن الوليد بن عبدالملك .

(يزيد بن الوليد دن سوڭ كم؟)

ابراهيم بن الوليد بولدى . ابراهيم بن الوليد بن عبدالملك بن مروان بن حكيم .

(ابراهيم بن الوليد دن سوڭ كم؟)

مروان ابن محمد (بولارنڭ تورهلكرى شونده توقتادى) بوتوره لر
(معاويه دن مروان ابن محمد كه قدر) بارسيله «بنى اميه» قبيله سندن
بولغانلر . هر برسيله شامده تورغانلار . پايتختلر يەك شام بولغان .

(بولاردان سوڭ واليلىككە كوچكان)

موندان «عباس بالاسنه» كوچكان . بولارنڭ تسورولارى هميشه
«عراق» ده بولدى . بوعباس بالالارى «بغداد» شهرن بنا ايتدىلر .

(عباس كم؟)

محمد عليه السلام نك آتاسى «عبدالله» ايله بروتوغان اير قرتداشى
حضرت حمزه نڭ توغانيدىر . بس بو «عباس بن عبدالمطلب» بولادر .
حضرت عباس بالالارندان بولغان خليفه لرني «خلفاي عباسيه» ديلر .
اوتكان معاويه دن باشلانغانلارني «خلفاي امويه» ديلر .

« خلیفای عباسیه »

عباسیه خلیفه لرنندن ایکنی اولگسی « عبد الله بن محمد بن علی بن عبد الله بن عباس » در. ابن عبد الله. اوزی ابوالعباس « دیویرتله در.

(خلیفای عباسیه دن ایکنچی) منصور خلیفه.

عبد الله خلیفه ننگی ایر قرنداش « ابو جعفر الدوانیقی » در. « منصور » دیوب یرتله در.

(خلیفای عباسیه دن اوچنچی خلیفه)

« مهدی » خلیفه. اولگی خلیفه ننگی اوغلی « محمد بن عبد الله » در.

(خلیفای عباسیه دن دورتنچی)

موسی بن محمد در.

(خلیفای عباسیه دن بشنچی)

« هارون الرشید ».

هارون بن محمد در.

(خلیفای عباسیه دن آلتونچی)

محمد بن هارون در. اما بو اورناشا آلمادی.

(خلیفای عباسیه دن ییدنچی)

« مأمون » در.

عبد الله بن هارون بن محمد در.

کور دگزمی بالالار؟ بزده امام قویا باشلا ساق تارتوشوده تر تشوقایدان میراث قالغان؟ بلنگزمی بالالار! بزده امام اولسه اورننه بالاسون، اوتورتو، علمی بولماساده، برنسته بلماسه ده، آتاسی اورنینه امام ایتوقایدان قالغان؟ خلیفای عباسیه قیامتکسه قمر، خلیفه لیکه بولور ایدی، اگردده آت اورننه طیبیاق دیوب، بولور بولماس بالالارن، آتالاری اورننه اوتورتماغان بولسالار!

بزیدن معاویه دن سوگنده بگنه خلیفه قویسالار، تورلجه تورلی یافته تارالسالار، بزده بو کونگه بو شماگان بولور ایدک بلکه جن انسانلر بولوب دنیا آخرت مسعود بولور ایدک!

۱ نچی ۲ هم نچی جزئر فهرستی :

پیغمبرلر، خلیفه لر، ترکیه سلطانلری، مصنف لر، تاتار علماسی
همده قزان شهرنده گی حاضرگی محله اماملری .

تاریخ انبیاء مرتبی : شاکر جان الحمیدی .

« حدیقة الآثار »

۲ نچی جزئی . ابتدائی ۳ نچی صنف ایچون

(أَرَى عُلَمَاءَ الْعَصْرِ طُرًّا * أَضَاعُوا الْعِلْمَ وَاشْتَغَلُوا بِلَمٍّ *)
(وَأَذَا رَأَيْتَهُمْ لَمْ تَلَقْ مِنْهُمْ * سِوَى حَرْفَيْنِ لَمْ لَمْ لَأَنْسَلَمَ *)

برادران کریمیلر مصارفی ایله

۱۹۰۷

مطبعة کریمیه

قزان

КАЗАНЬ.

Типография Торгового Дома „Братья Каримовы“

1907

اعوذ بالله من الشيطان الرجيم

بسم الله الرحمن الرحيم

(۱) «آدم عليه السلام»

الله تعالی بو «دنیا» نى بوقدان بار ایتدی.
کوزمگه کورنگان کولکرنی بئرلرنی باراتدی.

کوک

کولکرده قویاش، آی هم بولکزلارنى، آلارده توروچى خلقلارنى
باراتدی .

بز (آدم بالالارى) کوندزندا اوزمزنك کون کورو ایچون کیره کلی
بولغان، آشاو اچولره زنى، کیوم سالوملارمى نى حاضرلیمز .
تورر ایچون کیراک بولغان یورت ییبرلرمى نى حاضرلیمز .
کیچلرده: کوندز آروب، جدهب، بتکان تنلرمى نى جال ایتدرو
ایچون، ایرکلی ایرکسز یاتوب اوتکاره مز .

یر

ییر بزنگ ایچون برده بتمى تورغان خزینه در. آشاو، اچو، کیوم
سالوملارمى بارسیده شوندا چغادر .

آدم بالالارى ییردن کورگان فائده لرنى، دنیا ده هیچ بردات
هیچ برنسته دن کوره آلیمیلر .

ییرده بزنگ آشمز، ییرده بزنگ صوممز .

ییرده بزنگ کیوممز، ییرده بزنگ جکچی حیوانلارمى .

ومن آیاته خلق السموات والارض وما بث فیهما من دابة (قرآن)

شول آیتدن بولکزلارده توروچیلار بولو همه آخرى «وهو على
جمعهم اذ ايشاء قد یر» دن بروقنده یرده گیلر ایله جیولوشولارى آچف

ییلنه در. جن دیگان خلقدنه شونده توگلمى ایکان؟

ییردن

يېردن بىزنىڭ ياراتولومۇز.

يېردە بىزنىڭ ياتاچىق اورنۇمۇز.

آدم ەھمىنى اللە تەئالى (تەننى) بالچىقدان ياراتتۇ، آڭا اوزىنىڭ جان اسمى نۇرن بېردى. شول جان آرقاسىدە بالچىقدان بولغان، تىك تۇرۇچى تەن: سىلكىنۇچى، يۈرۈچى، كۈرۈچى، ايشتۇچى، سىزۈچى، بلۇچى، بولدى.

شۇنداق سەرك اللە تەئالى « آدمگە سەجە ايتىڭز ! » دىيۈپ فرشتەلەرگە قوشدى .

بارى، كۈنچىلىك ايتىپ « ابلىس » كە سەجە ايتىمىدى .

شول قارشولغى اىچۇن اوزىدە، اللە تەئالى نىڭ طرفىدىن، سىرلىدى . « سىرلىش شىطان » اسمى كىدى .

آدم ەھمگە دىشمان بولۇپ قالىدى .

شۇنداق سەرك اللە تەئالى « حوا » اسمىدە بىر خاتىن ياراتتى. آنى آدم ەھمگە ايش (خاتىن) ايتتى .

شۇنداق سەرك اللە تەئالى آدم ەھم ايله حوانى، ايكسەن بىرگە، جەننە كرتىدى. « جەننەڭ ھەريىمىشەن آشاڭز سولۇرن اچىڭز ! بارى شول آغاچقە باقن بولماڭز » دىيۈپ، بىر آغاچدان طىيدى. شۇنداق سەرك بىر ۈقتە « ابلىس » جەننە كىرۈپ، آدم ەھم ايله حوانى قىتورتتى:

بەلسەممى اللە تەئالى سەزنى بو آغاچدان نى اىچۇن طىيدى . اگر سەز بو آغاچدان آشاڭز بىردە اولمىسىز جەننە مەنگو قالور سەزدىدى بوسوزگە ايلەك اللە حوا آنا آلدان بىر ، شول آغاچدان بىمىش آشادى . « خاتونلار شىطان نىڭ بولۇشچىسى » دىگان ھىدىت بويىنچە : حوا آنا آدم ەھم نىڭدە بو آغاچدان آشاوينە سەبب بولدى .

بواشنى اشلاگانلرى اىچۇن: آدم ەھم ايله ھىزرت حوا جەننەن چىقارلىدى . ايكسىدە بىر بوزىفە توشىدىلەر . آدم ەھم: « ھەند » طرفىدە ، حوا آنا « جە » گە توشىدى .

بواش سوڭنده آدم عم بىك قاتى يغلاب، هر وقتده قلغان اشينه اوكونده بولدى .

بر زماندان صوڭ الله تعالى توبه سن قبول ايندى . «مكه طرفينه كيت!» ديوب وحى قيلدى .

آدم عم شول طرفغه باروب، حوا آنا ايله تابوشدى .
برگه عمر اينه باشلاديلار .

حوا آنا هر برقرصاغنده ايگن (برابر بر قز) بالاكينوره ايندى .

شولاي اينتب، آدم عم نڭ بالالارى كوبه يدى .

الله تعالى نڭ بيورغى ايله برقرصاقده توغان قز بالانى، ايكنچى قرصاقده توغان ابر بالاغه نكاح اينته ايدىلر .

آدم عم نڭ بالالارينڭ بالالارى بولوب . بىك كوبه يدىلر .

شيطان نڭده نسل نسبي زور ايدى .

شيطان هميشه آدم عم گه بولغان دشمانلغى آرقاسنده آدم بالالارى

آراسنده بورقلقلار، فتنه لر توغدر و يولنده يردى . قيامتكه قىر

اوشانداق شول يولده بربه چكلىر .

«هاپيل ايله قابيل»

هاپيل ايله قابيل آدم عم نڭ بالالارىدور .

قابيل اوزى ايله برقرصاقده توغان قزنى آلمق بولدى .

آدم عم هاپيل ايله توغاننى آلو تيوشلى ايگانن بيان ايندى .

قابيل بولاي راضى بولمادى . آدم عم ايندى: هاپيل ايله ايكنچى

الله تعالى ايچون برور قربان باغشلاڭز قايوڭز نڭ قربانى قبول بولسه،

شولغز، قابيل ايله توغان قزنى آلور ديدى . هاپيل نڭ قربانى قبول بولدى .

۲ اول زمانلارده قربان نڭ قبول بولوى بر اوت چىف ياندروى ايله بولغان ايش

قابيل نڭ

قابىلىڭىڭ بىگراڭ امىدى كىسەلب، ھابىلىنى اوتردى دە بىرگە كومىدى .
آدم عليه السلام وفات بولغاندان سوڭ اوغلى شىت عليه السلام
پىغمبر بولدى .

۲ (شىت عليه السلام)

شىت عليه السلام آدم عليه السلام اوغلى . آتاسى قاشىندە بىك ياقىن
كورلە تورغان بالا ايدى . توس - بىتى بىك ماتور ايدى . كورنىش
- صورتى كىلىشلى ايدى . آدم عليه السلام نڭى وفاتىندان سوڭ شىت
عليه السلام نى اللە تعالى پىغمبر قىلدى .

آتاسى نڭى وصىتى بويىچە ، آدم عليه السلام نڭى قالغان بالالارىنە
باش (اپىكون) بولدى .

اللە تعالى شىت عليه السلام گە ايللى (كاغد) كىتاب ايندردى .
كعبە اللە نى باشلاب ، تاشدان ياصاۋچى شىت عليه السلام در *

(شىش) دىكان سوز

(ث) اورنە (شىن ايلەن پازالار درىتى شولاي بولورغە تىوشلى ، چونكە (ث)
ذە ح ، ض ، ظ ، ع ،) حرفلى ، الكدە (بىگراڭدە) اول زماندە بولماغان : عرپدىن
باشقە تلە (ث) حرفى يوق دىلر .

(بلوى تىوش بولغان سوز)

بوزك تارىخارمىز نك كويىندە ، آدم عليه السلام نڭى بويى چامادان طش اوزون بولغان
جىندىن چىقماچ اللە تعالى آنى قىسقارتقان دىكان . بو سوز مسلمان جماعتى سويلى
تورغان سوز توكل . موئى بارى بۇرە بلر سويلاگانلر . اما بو سوز نك يالغانلن
بلدوتو ايجون (رسولن) بر حدىت ايتكان : (ان الله تعالى خلق آدم على صورته) معناسى
اللە تعالى آدم عليه السلام نى اوزى نك عمر ايتكان صورتدە ياراتدى . نىندى بويى بولوب
برگاندر ، شول بويى هم صورتى اللە تعالى نك باشدە ياراتقان صورتدەرم بويىدرە
ازايشانى وقىسقارتقانى يوق دىكان سوز بولادر .

۳ (ادرىسى عليه السلام)

شىت (عليه السلام) دن سوڭ ، ادرىسى عليه السلام پىغمبر بولدى .
اللە تعالى آغا اوتوز كاغد كىتاب ايندردى . باشلاب قلم توتوب يازو

يازغان كشي ادريس عليه السلام در . باشلاب ، كيومنى تگب كيگان
كشي شولدر . آناردان اَلِك آدم بالالارى اسنلرينه حيوان تير-
يلرن جابوب ، يريلر ايگان . ادريس عليه السلام گه الله تعالى كوكلرنىڭ
سرلرن . كوكلرده بولغان حكمتلرنى سيزدردى .

ادريس عليه السلام كوك علمن بلوچيلرنىڭ اولسگسى در .

كوكده بولمىزلارنىڭ حاللرنىڭ تامام بلمى بولوب ، برنجى
منجم ايدى .

كوك علملرينه باشلاب ، يول آچلوى ، ادريس عليه السلام
آرقلىدر . علم نجوم - ادريس عليه السلامنىڭ معجزه سيدر . ادريس
عليه السلام وفات بولمى ، تىرى حالنده يوغارى اورنغه كوتارلمش
بولوى قرآن شريفنىڭ آكلانادر .

يان : معجزه باشقه خلقنىڭ قولندان كىلمى تورغان بر اشيدر . الله تعالى آنى
پيغمبرلرگه اولرپنىڭ «پيغمبر» ايگانلارپنه يانگواپچون يره در . معجزه كوب وقتده
شول پيغمبرنىڭ قومى آراسنده بونان اصتاقى ايته بولادر . شولايدە پيغمبر اشلاكانى
- قومى اشلاگاندىن معجزه كهم قومى بولدىر آللى تورغان بولادر .

٤ (نوح عليه السلام)

ادريس عليه السلام يوغارى اورنغه كوتارلگاندىن سوڭ آدم
بالالارى آزديلار : پىنلارغه قىلق ايته باشلاديلار . توغرى بولمى
چقىدلار . شول خلقنى توغرى يولغه كرتو ايچون الله تعالى «نوح»
عليه السلامنى پيغمبر ايته بىباردى . نوح عليه السلام كوب يىلر
قومن توغرى بولغان يولغه چاقردى الله تىرى بر ، اوزن پيغمبر دىوب
ايمان ايتوگه اُندهدى .

شولايدە قومندىن سوزن تىكلاوچى بولمىدى . بارى اوغللارندىن
اوچسى (سام ، حام ، يافىث) ، ايمان ايتدىلر . بولارنىڭ خاتونلارىدە
ايمان

پېرس (عم) اوزىنىڭ يولىز علمىدە اصتالىقى آرقاسىدە بىر زمان كىتىپ بولماقچى بىلە، قىدرى بولغان عاملىقلىرىنى قىلم ايله يازغاندە بىر كىتاپ مەنارە ياصاتوب اوستىنە قويوب قالدىرغان ايمىش . بو (۲) نى بىك يراق توگىل . بولاي بولماغاندە آدم (عم) زمانىدىن توروشوب (الله تعالى) طوفاننە قىدر بولغان بعض بىر كىتابلردە بىيان ايتولمىغان اشلىق نە ايدى . بوسوزلر درست بولسە طوفان صولى يولىزنىڭ توشوب نىكزگە . شولاي بولسە دە بىردە ضرر يوق ! بعضىلر كىتاپكە طوفان صولى سالغان دىلر . كىم بلە قىللە اول وقتكە كىتاپكە بىيرىنە تىرۇچى كىمە بولماغاندە ؟ نو عرب فرس ، رومنىڭ آتاسى « سام » دىلر . سودان خلىقنىڭ آتاسى يىحام دىلر . ترك قىبىلەلرىنىڭ آتالارى « يافىث » دىلر .

بىر آدم بالالارى توغرى يولدىن چىغوب پىغمبىرلرنىڭ سوزلرنى توگىلماقچىلىرى اىچون نىندى الوغ بلالر كوردىلر . شول بلالرنى كوربىدە نىمىشە قارشولقنە بولدىلار . طوفاندىن صوغى پىغمبىرلرنى تىساغى سانلامى باشلادىلار .

آدملر (عم) نىڭ بار اتولوندىن - طوفان باشلانوبنە قىدر ، توراندى ايتولوبىنە كورە ايكى مىڭ ايكىوز قىرق (۲۲۴۰) يىل سانىلار .

۵ (هود غالىه السلام)

«مَضْرُومُوت» كورشىسىدە «أَحْقَافُ» دىگان اورنىك «يَمَنُ» يورطىدە «عاد» اسملى بىر قوم بولغان .

بو قوم قرآنكە ايتىلگىن رەوشدە بىك اصتا اوتكىن ھىرچەن خلىق بولغانلر . شول ياقىنى بىتئىلاي گوزل ايتىب تىرگانلر . تاغدىن كىسوپ بىيوك بىنلر ياصاغانلر . شوندى اوتكىن بولسە لردە ، توغرى يولىن آرزغانلار : پوتلارغە قىللىق ايتىنكلر . تورلى آرزغىلقلار قىلغانلر . بولارنى توغرى يولغە چاقرو اىچون الله تعالى «هود» اسملى كىمەنى پىغمبىر ايتىب بىياردى .

بوسوزنى بولاي آڭلاوچىلار دە بار : (عم) نىڭ اوغلى سامنىڭ اوج اوغلى بولغان : « بىرى عرب اسملى ايكىنچىسى » فرس اسملى اوجىنچىسى روم اسملى .

قالفا نرپده شولای. ایندی بز «تاتارلار» ننگ تب بابالاری نوح (عم) ننگ
اوغلی «یافت» ننگ «ترک» اسملی اوغلی بولادر. شوگا فاراب، بزنی ترک
دیساکده یاری. اما اینکچی قاراغانده شول ترکنک «تتر اسملی بالاسی بولغان ایمن
بزشول» تتر «نسلدن تارانغان بولامز بوتوغرپده بیک اوزون یازنی» تاریخ عمومی
بن دنیا تاریخن سویلاگان رساله مدق قاراگز! (ش. ح.)

هود (علیه السلام) بولارنی توغری بولغه چاقروب، بیک آچق، آچق
اوگنلر سویلاسه ده، بولاردان بیک آزیغنه ایمان کیتوردیلر.
کوبسی ایسکی بوزقلقلارنده قالدیلار. الله فی برله مدیلر.
ایمان کیتورمگانلر فی الله تعالی بر بیک قاتی ییل بیبارب هلاک ایندی،
هود علیه السلام همه ایمان کیتورگانلری، بو اوروندان
کیتوب، سلامت قالدیلار.

۶ صالح علیه السلام

عاد قومی هلاک بولغاندان صوگ «شام» ایله «حجاز» آراسنده
«حجر» دیگان اوروند «ثمود» قومی بارلقغه چقدی.
«ثمود» قومیک «عاد» شیکلی بیک اصتا - بیک اوتکن
ایدیلر: تاوارنی کیسب، تاشلارنی بوونوب، بیک تازا همه
ماتور، ماتور بنالر یاصادیلار.
اوزلری همیشه توغری بولغان چغب، آزغنلقده بولدیلار.
الله غه تیکدش. توندیلار.

صالح (علیه السلام) بولارنی بیک توروشوب، الله فی برله وگه
توغری بولغه کررگه انده سه ده توگلامادیلار. صالح (علیه السلام) فی
پیغهمر دیوب بلمیدیلر.
صالح (علیه السلام) کوب تورلی معجزه لر کورساتدی برسینه ده
اشانمادیلار.

قومینک تلوی بوینچه، تاوداغی قاتی تاشدان، برتوه چغاردی.
آلایده اشانمادیلار.

توہنی صویوب آشادیلار .
اچلرندن بیک آزیغنه ایمان کیتوردی .
باشقالاری ایسکی از لرنده کافر بولوب ، آزغنلقدہ قالدیلار .
صوگرہ اللہ تعالیٰ نڭ فرمانی ایله کوکنن برقاتی تاوش کیلوب ہمہ سیدہ
هلاک بولدیلار .

باری صالح (علیه السلام) ایله ایمان کیتورگانلری سلامت
قالدیلار . اول اوروندان مکہ گه باروب ، شوندہ عبادت قلوب تور دیلار .

۷ ابراهیم علیہ السلام

نوح (علیه السلام) نڭ بالالاری باشک «عراق» یورطندک تورغانلار .
شول وقتک «فرات» یلغاسنه یاقن اوروندک «بابل» شهرن یاصاغانلار ...
باراتورا آرالارندان برطائفه آیورولوب ، «دجله» یلغاسی یاننده
«نینوا» شهرن یاصاغانلار . حاضرگی «موصل» دیسگان شهرنڭ
قارشویاغندادر . «بابل» شهرینڭ ایسکی خلقی «نبط قومی»
سریان تلی ایله سویلیلر ایدی .

اول خلق «بابل» نی «پایتخت» (۲) ایتب ، شوندان توروب
تورلی یاقغه حکم ایتهلر ایدی .

شوندان صوڭ «نینوا» شهرنده بارلقغه چقغان «آثورپه»
دولتی ، بابلیلرنی جیکدی .

«نینوا» شهرن پایتخت ایتب «بابل» اوزیده «نینوا» قول
آستونه کردی .

صوڭقاراق «گلدانی» طائفه سی ، قوت ، تابب شونداغی «نبط»
قومینڭ علملکرن هم معرفت لرن آلوب قالغان .

«بابل» خلقی «صابئه» دینی ایله دینلانگان ایدیلر . یولدرلارغه
قللق ایتوچیلرنی «صابئه» دیلر .

(۲) «پایتخت» بادشاه تور اتورغان شهر ملاروسیه نڭ پایتختی حاضرئده «یتبورغ» در .

بابل خلقیده یولوزغه قلفق ایته باشلاغانلار .

بووقته « بابل » شهرنده پادشاهلق ایتوچی « نمرود بن کنعان » دیگان کشی ایدی .

الله تعالی بابل پادشاهی نمرودنی همه باشقه خلقلاری توغری یولغه انده و ایچون اللهنی برلتو ایچون ابراهیم (علیه السلام) نی پیغمبر ایتب یباردی . اون کاغد کتاب بیددی . ابراهیم (علیه السلام) بولارنی اللهنی برلوکه نیقدر توروشوب انده سه دهه برسید اشانمادیلار . ابراهیم (علیه السلام) نی رنجتدیلر . نمرود همین اوزم الله دیدی .

ابراهیم (علیه السلام) سین الله توکل دیگاج .

نمرود ایتدی : صوڭ سینک اللهک نیندی ؟ دیدی ابراهیم (علیه السلام) مینم الله اولکلر نی ترگزه ، ترکلر نی اوتره دیدی . نمرود ایتدی : مینده اوترمه ترگزه مه دیدی .

بز کشینی اوتر دیدی ، یاشربکنه منه ایندی ترگزه م دیوب ایکنچی کشینی شول بولمه دن کورساتدی .

ابراهیم (علیه السلام) ایتدی : مینم اللهم قویاشنی مشرقین چغارا سین الله بولساڭ مغربدن چغاردیدی . نمرود قزاردی ، جیکلیدی .

بیك قاتی اوت یاقتوروب ، ابراهیم (علیه السلام) نی شول اوتقه تاشلاتدی . اوت ابراهیم (علیه السلام) نی یاندرمادی . مونی کورب بر آز کشی ایمان کینوردی .

شوندان صوڭ ابراهیم (علیه السلام) اوزینه اشانغان کشیلر ایله برگه « شام » یورطنه کینیدی .

مصرغه باردی . مصردان « کنعان » ایلینه بارب شونده توردی . لوط

۸ (لوط عليه السلام)

لوط (عم) حضرت ابراهيم نىڭ قز قىزىنىڭ اوغلى. بابىلىك ابراهيم (عم) ايله بىرگە ايدى. آندىن بىرگە شامغە كېلىگەن ايدى.

الله تەلى آنى « سدوم » تىرەسنە پىيغمبەر ايتىپ بىباردى. بوياقنىڭ خلقى كىفرلىرى، بو تىقە تابونولارىغىنە يتماگان دىنيا ياراتلىغاندىن بىيرلى ھىچ آدم بالاسى قىلماغان بوز قىلقلارنى قىلدىلەر.

ايرىبالالارنى خاتون ايتتو. دىنيادە اخشاش كورنىمگان جبر ظلم ايتتوبارده بولارده ايدى. بوخلىقنىڭ تورەلىرى بىرنىڭ بىيرنىڭ امام ھەم تورەلىرىندە آرنىراقلار ايدى. لوط (عم) باروب بولارنى توغرى بولغە اندەدى اما ھىچ بىرسىدە توغلامادىلەر.

لوط (عم) بولارنى نىقتىر اوگىلاسدە، ھىچ سوزن توتمادىلار. شوندىن سوڭك الله تەلى باشلارنى تاش ياودردى. يىنە بىر كوننى كىچ ايله اوللارنىڭ آستون اسىكە كوتارب قاپلادى. شول كىچدە لوط (عم) اوزىنىڭ جەماعتلىرى ايله بىرلىككە آلار آراسىدىن چىقىپ خلاص تاپدى.

۹ (اسماعيل عليه السلام)

حضرت ابراهيم (عم) نىڭ خاتونى « سارە » ھىچ بالاتامى ايدى. اوزىنىڭ بىر « ھاجر » اسملى جارىيەسى بار ايدى.

حضرة ابراهيم دە اوزىنىڭ سوڭك بىر بالاسىدە قالاچاق بولماغانغە بىر آز كىفسىزلىكە ايدى.

حضرة سارە مونى سىزىب، اوزىنىڭ جارىيەسى « ھاجر » نى حضرة ابراهيمغە بولاك ايتىپ بىيردى.

حضرة ابراهيم نىڭ بوجارىيە « ھاجر » دن بىر ايرىبالاسى توغدى. اسمى « اسماعيل » قويدىلار. ابراهيم (عم) بالا كورمگان كەمسە، حضرة اسماعيلنى بىك سويە ايدى. « سارە » بو اشكە بىر آز كىفسىزلىك

ایته ایدی. الله تعالی یاردم ایتمب حضرت «ساره» ده، قارت کوننده بربالا توغدردی. اسمن «اسحاق» قوبدیلار. حضرت ساره بار اتورا، هاجر ایله اسماعیلن کونلاشدی. آلا رنی بریا پانغه ایلمب قوی دیوب، حضرت ابراهیمدن اوتندی. ابراهیم (عم) الله تعالی نینگ بلدرتوی بوینجه، هاجر ایله اسماعیلن مکه، گه ایلمب، شونده قالدردی (۲) عربنیک «جرهم» دیگان قبیله سی اول وقتنه مکه تیره سنک تورالار ایدی.

حضرت اسماعیل اوسه توشکاج، آلا ر برله قاتوشوب، دوستلاشدی. آلا ردان قز آلدی. اون ایکی بالاسی بولدی.

شول قالدق آرقاسنده «جرهم» قبیله لرینیک بعضی مکه، ده اورناشوب قالدیلا ر.

شوندان سوک حضرت ابراهیم (الله نیک فرمانی ایله) مکه گه کیلدی. حضرت اسماعیل ایله برگاله شب، کعبه نی یا مئادان سالدیلا ر. شول وقتنه «عرب جزیره» سینیک شام یاغنده «عمالقه» قبیله لر ی تورالار ایدی.

اسماعیل (عم) الله نیک فرمانی ایله «عمالقه» همده «یمن» قبیله لرینه پیغمبر بولدی.

بارا تورا حضرت اسماعیل نیک اوغللاری، نسلی، کیا ولری قالداری کوبایدی. تورلی یاغنه تارالیدیلا ر.

قایا بارسالار شونده، دشمانلارن جیکدیلا ر. ایمانغه کیلماگان

۱۲ اگر اول زمانده ییک استدن اش پرتوجی بزنگ قازان تانارلاری بولسه ایدی هوامی حضرت ابراهیم غه با یقوت اعلان ایتمب، ملالاریده حضرت ابراهیم نی شول اش سینیلی شمبار دیوانندان نوشراد ی دیوب یازوب قالدرغانلر بولور ایدی. نیتاک حضرت هزیری پیغمبر بولا توروب پیغمبر لکدن چنارالار...

«عمالقه» قبیله لرن، اول یاقدان قوب چغار دیلار.

۱۰ «اسحاق علیه السلام»

حضرت ابراهیم وفات بولدقدان صوڭ، اورننه اوغلی حضرت اسحاق (عم) پیغمبر بولدی.

اسحاق (عم) نڭ ایکی اوغلی بولدی.
برسی «عیصو» ایکنجسی «یعقوب» اسملی ایدی. عیصو حضرت اسماعیلنڭ قزن آلدی.
کوب بالالاری بولدی.
آلارده بیک کوبایدیلر.

شامنڭ «دمشق» دیگان بیرینه خوجه بولدیلار.

۱۱ «یعقوب علیه السلام»

یعقوب بن اسحاق (عم).

آتاسی اسحاق (عم) وفاتندن صوڭ اورننه «حضرت یعقوب» پیغمبر بولدی.

آتاسینڭ ابلی «کنعان» ایدی. بوده شونک اورناشدی یعقوب (عم) نڭده کوب بالالاری، هم بالالارینڭ بالالاری بولدی. یعقوب (عم) نڭ «اسرائیل» دیگان بر اسمی بار ایدی.

شونڭ ایچوندن آنڭ بالالارینه «بنی اسرائیل» دیلر اسرائیل بالالاری دیگان سوز.

حضرت یعقوبنڭ اون ایکی اوغلی بولغان. عمری: یوز قرق توقز بولغانده مصرده وفات بولغان.

۱۲ (یوسف علیه السلام)

یوسف بن یعقوب (عم) در.

حضرت یعقوبنڭ اون ایکی بالاسی آراسنک ابڭ سویگانی

دمشق دالنڭ کسرهمسی، مینڭ قنحهمسی، شین نڭ سکونی ایدر.

حضرت یوسف ایدی .

حضرت یوسف بر توش کوردی آتی آتاسینه سویلادی: توش اوشبو ایدی:
توشما اون بر یولدن قویاش هم آی میکاسجه اینکانلرن کوردم دیدی.
حضرت یعقوب، اون بر یولدن اون بر قونداشی بولون آکلاب
یوسف بر زمان بولاردان استن بولاچاق ایکانلیگن سیزندیکه ایدی:
ای اوغلم! سین بوتوشکنی توغانلارئا سویلامه! آلا ر بلسه لر
کنچیلک اینب، سینی بر بر بلا گه تاشلاماسونلار! سینک بو توشک
بیگ سوینچلی توش: الله تعالی سیکاپیغمبرلک همه زور دولت بیرر!
دیدي. یعقوب (عم) حضرت یوسفنی بیگره که سویه باشلادی.

نیچوکده سیزلب، قونداشلری یوسف (عم) گه کنچیلک ایتدی لر.
بر حیلله ایله یاپانغه آلوب باروب، بر قیوغه صالدی لار. اوزلری
اویلرینه قایتوب، یعقوب (عم) گه «یوسفنی بوری آشادی» دیوب
یالغانلادی لار.

بر آزاوتکاج آرالاردان براوسی «شپرتقنه» یوسف که آشارغه ایلندی.
نی کورسون، قیو یاننیک بر کاروان توقتاغان، یوسفنی
قیودان چغارغانلار.

بوغبرنی تیزگنه اویلیگی قونداشلرینه کیلوب ایتدی اون برسی
بر یولی باروب، بوبزنک «قاجاق» قلمز، قاجقان ایدی ساتامز دیوب
بیگ آزان بها ایله گنه ساتدی لار.

یوسف (عم) اول وقتده اون سیگز یاشلرنده ایدی. قونداشلرنن
قورقوب، اوزینک کم ایکانن کاروان باشنه ایتمادی. کاروان ایله
برگه مصرغه باردی.

آچه مینستری «مینستر فینانصی» یوسفنی ساتوب آلدی. اول
مینسترگه «عزیز» دیوب یرتله ایدی

یوسف عم نك ماتورلقده، کورننده هیچ تیگی بوق ایدی.
بورندن

يوزندن نور بالقب كىلاچكده بر الوغ كىمه بولاچاغن بىلر تىب تورادر
ايدى .

عزىز نىڭ بالالارى برده يوق ايدى .

بالاسز كىشى بالانى ياراتوچان بولادر .

عزىزده يوسىف (عليه السلام) نى اوزىنه بالا ايتىنى تىلاب، اوز بالاسى
شىكىللى قىزىل ب، آيورم اورن بىر حاضرلىدى . خاتونى «زىليخا»
اسملى ايدى .

خاتونىده سىن يوسىفنى ياخشى حرمتله ، اوزمىزگه بالا ايتىپ توتارمىز :
ديدى .

صوگره «زىليخا» يوسىف (عليه السلام) گه محبت ايتىدى .

يوسىف (عليه السلام) نى برده گناھسى بولماغان حالده ، جالا چاپ ،
زندانغه كىر تىردى .

يوزندانده يىنه ايكى يىگىت بار ايدى . بىرسى مصر پادشاهسىنىڭ
« شىربىچىسى » ايكىنچىسى « ايكىمكىچىسى » ايدى . زندانده وقتىده بو ايكى
يىگىت ايكلاويده برار تورلى توش كورەلەر . يوسىف (عم) گە سويىلاب
يوراتىرمق بولالار . يوسىف (عم) بولارنى ، توغىرى يولە بولوغى
اوگىنلپ توشلرناوشىپو روشىپو يورادى : اولكە شىربىچىسى بولغانىكز
زنداندىن چىقىپ ياڭدان پادشاهغه « شىربىچىسى » بولور .

ايكىمكىچىسى بولغانىكز زنداندىن چىقارلۇپ ، آصب اوتىرلور .

منە سىزنىڭ توشلر نىڭ يوراوى شولەر دىھى .

صوگرە يوسىف (عليه السلام) شىربىچىگە ايتىدى :

زنداندىن چىققاچدان ، پادشاه ياندى مېنىدە ايسكە توشىر ! دىوب ،
شىربىچىدىن زنداندىن چىغوغە ياردەم ايتىنى اوتىدى . بىر آز وقتىدىن
صوڭ توشنىڭ يورالوى درىست بولۇپ چىقىدى : شىربىچىسى زنداندىن

شىربىچىسى : اچرىچى . اولدە پادشاهلارنىڭ اچىلك اچرىچىلىرى آيورم وكسە بولا ايدى .

چغارلىدى. ايسكى اورننده مصر پادشاهسىنە « شربتچى » بولمىدى.
ايككىچى: زنداندىن چغارولوب، آصلوب، اوترلىدى،
اما « شربتچى » يوسف (عليه السلام) نىڭ اوتنچن اونوتىدى.
كوب يىللار اوتىدى پادشاهغە يوسف (عليه السلام) حالدىن سويلمىدى.

حاجت وقتلاردا اللەدان باشقادان ياردەم استەو، محتاج لىقنى اوتەونى اوتتۇ بولاي كىشىلەرگە
ياراسادە، يىغىبركىبى الوغ درجەلى، اللەغە ياقن كىشىلەرگە ياراغان اش توكلەر، واققدىر.
اللەغە تابشولى، بىئەدن ياردەم استاگان يىغىبرلەر، جفا سن ھەر برسیدە دىئادە اوق كوردىلەر.
شول سبب ایلە - اوك حضرت يوسف (عليه السلام) « شربتچى » اوزن زندان چغاروغە بولوشون
كەتكان اچون، يىدى يلقە ياقن، آرتق زندانە ياتدى. اللە تەلى شربتچىدن اونوتىردى.
بىر وقتدە مصر نىڭ پادشاهسى بىرتوش كورە.

اوزىنىڭ توش يوراو اچون حاضرلىنگان عالمان بار سونىدە
جىدرتوب، توش سويلى. بولار برسیدە بوتوشنى يورى آلەمىلار.
بوتوش - بوتالچى بريالغان توش.

موندى توشنىڭ يوراوى بولمى. فائىدە ھم ضررىدە بولىدەر دىدىلەر.
شول آراده « شربتچى » نىڭ كوكلىنە « يوسف » (عم) توشب: توقناز!
مىن بوتوشنى يوراتوب، كىلىم! دىوب، زندانغە كىتە.
زندانغە بارب يوسف (عليه السلام) گە پادشاهنىڭ توشن سويلى.
يوراوى نىچك ايكان ايتونىد اوتنە.

يوسف (عم) پادشاهنىڭ توشن اوشبوزەوشدە يورى: يىدى يىل اىگى
بىك بولور. اول يىلدە اىگىلرنى اوروب آشارلق قدرن صوغب،
آرتقانن صالامە كىونچە « ايسكى » كىبەن ايتب اندرلاردا جىوب توررسز!
آندان صوك: يىدى يىل آچلق بولور، اول وقتدە تگى قالدىرغان
ايسكى كىبە نلرنى صوغب آشارسز! آندان صوك تاغى ايركلىك بولور دىدى
شربتچى تىزگنە پادشاه سرائنە قايتوب توشنىڭ يوراون سويلدى.
پادشاه ايتدى: اول يوراوچىنى مىنم يانيمە كىترگز! مىن آنى اوز
غەمتمە قويارمن! دىدى.

شوندان

شوندان صوڭ يوسفي پادشاه يانينه كيتورديلر .

پادشاه ايله كورشوب سويلاشديلر .

يوسفي نڭ او تكلنگنه، گوزل صورتته قاراب پادشاه بيك عجبسندى .
بروقتلرده عزيز اولگان ايدى . زليخا طل قالغان ايدى . پادشاه

يوسفي عزيز اورننه «ماليه ناظرى» مينستز فينانصف ايتوب قويدى .

زليخانى نكاحلب يوسف (عم) گه بيردى .

«زليخا» برتوره نڭ قزى ايدى .

بيك گوزهل برختان ايدى .

حضرت يوسفنى آناردان ايكي اوغلى هم برقزى بولدى .

بر اوغلى «افرايم» ايكنچسى «منشا» اسملى قزى «رحمت» اسمند ايدى .

حضرت يوسف طوقلق يملارنا . اىگن چاچونى بيك كويه يندى .

ييدى يل ايچنده بيك كوب، زاپاص «ذخيره» حاضزلندى .

ييدى يل اوتدى : آچلق بىلى كيلدى .

آچلق مصر بيرلزنده گنه بولمى، شام طرفلزنده ده بار ايدى بر

وقتدان صوڭ «پادشاه آنبارلارندان» باشقه اوروندغى آشلقلار

آشالوب بتدى . هر ككم اوزنده بارون، آشابه ساتوبده

بتردى . ايندى پادشاهلقداغى آشلقلارنى ساتوب تاراتا باشلاديلار .

آلتون كمش مصر خزينه لرينه تولدى .

پادشاهلى آشلقى ساتولا باشلاغانده . حضرت يوسف بر ترتيب قويدى . آشلقنى هر

كم اوزى كيلوب آلتون، هيچ كگه كشى ايچون يرب ييارلمس . ديدى .

مونڭ سببى نى ايكان بلودهده ضرر يوق ! مونك سببى شول ! با يراق كشير آشلقنى

كوب، كوب، كوب آلوب كيتوب، مصرداغى بهادان نيه . درجه قيمت بها ايله ساتما سونلار

ايچوندر . يوقسه كشينك فقيرلگى ايله بايورغه توروجى بايلار اول وقتنده ده بار ايدى .

حضرت يعقوب هميشه حضرت يوسف قايعوسندان يغلى ايدى .

حسرتى كونلن كون آرتا ايدى . حضرت يعقوب، يوسف عليه السلام

يوق بولغان كوندن صوڭ اوغلى «بنيامين» ايله كوڭلن جواتايدى .
چونكه بنيامين باشقه قىرنداشلىرىنى قاراغاندا يوسىف (عەم) گە اوخشى
توشكان ايدى .

بو آچلىق «كنعان» ايلنىدە خلىقنى جىيىدى . يعقوب عليه السلام دە
اوغللارنى مصر پادشاهىنى باشلىق آلسورغە يباردى . اما بنياميننى اوز
يانىدە قالدردى . مصورغە بارى اون اوغلىغىنى كىتىلەر . بولار مصورغە
يتوب ، يوسىف ياننى كىردىلەر . يوسىف (عەم) بولارنى تانودى . اما بولار
يوسىفنى تانومايدىلار .

نيچوك تانوسىلار ! نيچە يىللار اوتىدى . آلاچە يوسىف عليه السلام
مىنىستىر بولو توگل دىيادە بولماوندادە شىك يوق ايدى . ھەدە
حضرت يوسىف بىك الوغ اوروندى ، مھابىت بىردە بولغانلىقدان يوزىنىدە
توغرى قارى آلەمىلار ايدى . حضرت يوسىف ايتىدى :

سز كىم ؟ نى اش بلە كىيلىڭىز ؟ (۲) جاسوس فلان توگلىمى سز ؟
بولار ايتىدىلەر :

اللھ صاقلاسون ! بىز آندى كىشىلەر توگل بىز اونمىزدە بىر آتانىڭ بالالارى !
آتامىز بىر الوغ قارت اوزى پىغەمبەر ، اسمى يعقوب ! يوسىف ايتىدى :
بارڭىزچە قىرنداش سىز ؟

بولار ايتىدى : اون بىكى قىرنداش ايدىك ، بىر بىز ياپاندى ھلاك بولدى
حاضر اون بىر قالىق ! حضرت يوسىف : موندە نيچە كىيلىدى ؟
دىدى . بولار : موندە اونومىز ! دىدىلەر . يوسىف : بىرگىز قايدە قالىدى ؟
دىدى .

بولار : آتابىزنىڭ ياننىدە قالىدى ، نىگى ھلاك بولغان انمىز اورننى
آتامىز شونىڭ ايله كوڭلن جواتايدى دىدىلەر . يوسىف : بو سوزلرڭىزنىڭ درستلىگىنى
گواھڭىز بارمى ؟ دىدى . بولار : بىز بويىرىكى توگل ، موندە بىزنى ھىچ

(۲) جاسوس دشمان طرفىدىن تىكھەرر اپچون يروجى كىشىلەر «اشپيون» دىر ،
ك

كم تانومى ديديلر. شوندان صوڭ يوسىف عليه السلام اونوسنه اون
آلس آشلق بىردى بنيامين ايچون تاغن بر آلس بىردى. بولارنى
بيك حرمتلىدى .

هم ايتدى : ايندى موندان صوڭ كىلگانده اويده قالغان قىرندا-
شئز نيه آلوب كىلگىز ! شول وقتده سوزگىز راست بولور ! اگر آنى
آلوب كىلماساگىز ، ايكنچى تابقر مينم يانومه آشلق آلورغاده
كىلماگىز ! ديوب .

يوسىف عليه السلام اوز قول آستنداغى كشىلرگه ايتدى : بولار
اوزلرى كورمگانده گنه ، آشلق ايچون تولانگان آنجه لارن جىكلى ايچنه
قويوگىز ! (ديوب) بولار قايتدىلار . آتالارى ياننه كرديلر . هم ايتدىلر .
موندان صوڭ بارغانده بنياميننى آلوب كىلماساگىز ؛ خزينه چى مين سرگه
آشلق بىرمىم ديوب بىاردى . ايندى ايكنچى بارغانده بنيامين نيه
بىزنىڭ ايله برگه بىاررسىز ! ديديلر . يعقوب عليه السلام ايتدى : يارى
آلوب باررسىز ؛ الله تعالى اوزى صاقلار ديدى .

بر زمان جىكلرن آچوب بىارسه لرنى كورسنىلر ، آشلقغه توله گان
آنجه لار يده كىرى قايتقان . بيك شادلاندىلار . مصرگه تاغن باررمز .
يو آشلقغه بىزگه يىمى ، اول باروده بنيامين نيه آلوب باررمز . اتكاي
سین اشانب بىاررسن مىكان ؟

اگر بىارساڭ ، بىز بيك توروشوب ، صاقلارمىز ، برده ضرر اىرشىد
رهمىز ، ديوب ، بيك اشانچلى وعده بىردىلر . آند ايتدىلر . شوندان
صوڭ مصرغه كىتىلر . بنيامين بارا . يوسىف عليه السلام بولارنى بيك
الوغلادى . هر برسندى حرمتلىدى بر يالغىز قالغان آرادى ياشرىنگنه
بنيامين گه بو سوزلرنى سويلادى :

اى بنيامين ! مين سىنىڭ توغاننىڭ ، مين سىنى بر قىزغىنه سبب
بله بولده توتىدرب ، سىنى اوزمنىڭ يانومه آلوب قالورمن . سىنده اول

اشدىن بىردە قىسورقمە! دېدى. شۇنداق سوڭ ھەر بىرسىنىڭ جىگىرىنى
آشلىقلارنى توتۇرتۇپ، ھازىرلىدى. بىنىامىن جىگى ۈچىنە (شېرتقەنە) بىر
آلتۇن-طاس قويدى، شۇنداق سوڭ يارى قايتۇرۇپ دىيۇپ رىھىت
بىردى .

بۇلار تىمام بولغە توشۇپ قىايتۇپ بارغانىدە ، آرتلارنىدان بىر
تورە (ژاندارم) آتقە آتلانۇپ بارىپ يىئىنەدە: سىز اوغرىلار-ايگانىز،
دېدە .

بۇلار نى نىستە يوغانلىق دىدىلەر . تىكى تورە : پادىشاھنىڭ آلتۇن طاس
يوغانغان ، دىدى .

شۇل طاسنى كىمە كىم تاپىپ بىرسە ، بىر تۈە جىگى آشلىق بىيرەمىز ، بولسە
چىغارۇنۇز ! بىر تۈە جىگى آشلىقنى بىيرونى اوزىم استىمە آلەمى !

اگر دە بۇلای بىيرىساڭىز ، تىنىمىز . تىنىپ كىمىنىڭ جىگىنىدە چىقسە ، آنى
مىصر كىمى ايلە كىم ايتىمىز . بىزنىڭ مىصرنىڭ كىمى كىمى اوزىمىز ، آنى
توتقەن ايتىپ قولغە آلورغە دىدى . شۇلای ايتىپ : تىنى باشلىلار ،
ايكلىك يعقۇب (عم) نىڭ الورغ اوغلىنىڭ جىگى تىنىلەر آنداق دىقىمى ...
بىر زمان تىنى تورغاچ بىنىامىن جىگىدىن طاس كىلۇپ چىقار .

شۇندىن سوڭ بىنىامىننى توتۇپ آلار الورغ اغانلىرى ايتىدى : اى عزىز !
بىنىامىن ايلە قارت آتامىز ، كوكلىن جۇانا ايدى سىن ايتىدى آنىڭ
اورنۇنە بىزنىڭ بىرمىزنى آلۇپ قىالغۇ دىدى . مىصر كىمىدە
اوغرىنى توتقەن ايتۇبۇق ايكان . توتقەن ايتۇبۇق (عم) شىرىعتى ايكان
آنى يوسىف (عم) بو كىلۇلرندە بۇلارنىڭ اوزلرندىن مىصر اوشۇپ بىلگەن ايكان .
ھىزرت يوسىف ايتىدى : كىم اوغرى شۇنى آلۇپ قالورغە تىيۇشلى آنىڭ اورنۇنە
باشقە كىمىنى آلۇپ قالۇ ظلم بۇلادۇر . چۈنكى اوزىمىز آتاڭىزنىڭ شىرىعتى
شۇلای ايكاننى مىكاسويلاپ فتوا بىيردۇنۇز ! دىدى . ايتىدى بىنىامىننى
قالدىرمى چارە يوقلغىن بىلۇپ اغانلىرى تىمام ايتىدىلر ن كىسدىلەر .
شۇنداق

شوندان صوڭ ايڭ الوغ آغلارنى انيلرينه اوشبوسوزنى سويلدى:
توغانلر! اگر بينياميننى قالدرب قايتسام، اتكامز اينور بينيامين
نىدە يوسف شيكلى هلاك ايتكانسز ديب؛ ايندى اتكاي كوزينه نى
كورنئى برله كورنمك كيراك. سز قايتكئز مين مصرده قالامن. اتكايگه
ايتوئوز! بينيامين جگئندن پادشاهنڭ طاسى چقئيدە، آنى اوغرى
ايتب آلوب قالديلار. اگر اشانماسه، بزنڭ ايله برگه بولغان كارواندىن صورا
سون؛ همك مصردان بلىشدرسون. امامين بو حالده قايتە آلهم ديومصردە
قالدى. توقز انسى قايتب كيندىلر.

بولار توقزاو آتالرى ياننە قايتوب، اويالا، اويالا، غنە كرديلر.
حالى برەم برەم سوبلاديلر. آتالارى ايندى: مصر پادشاه سنە مينم
شريعتمدە اوغرىنى توتقن ايتو بارنى كم اويرەتسون، البته بواشك
يوسف اشى كىي بولسە كيوك، ايندى، اش اللهنقى، گوزەل صبر بيوسون!
الله تەئە اوچسن بر يولى كورشدر رالى ديدى. شوندىن صوڭ بر چينكە
باروب، اى يوسف! ديه ديه بيك قانى يغلادى. شول يغلاو سببلى
كوزينه آق توشدى. بو حالنى كورب بالالارى: سين ايندى يوسف،
يوسف!! ديه ديه يا آورو بولورسن! يابئىنلاى اولەرسن ديديلر.
يعقوب (عم) ايندى:

مين كوئلمدە صاقلى آلماغان قايفو حسرتمنى الله تەئە دن باشقە
كەمسەگە صالحيمەن. هيچ كەمن قايفومنى بئرونى اوتنمىمەن. سز مينى
بورچماڭز اوز حالچە توريم. بواشە سز توشنە ساگان بر حكمت
باردر، ميكا آنى الله تەئە بلىردى، ديدى.
يوسف (عم) يوغالغانغە بيگرىمى بر يل اوتكان ايدى، اما حالدىن
هيچ برخبر آلغاننى يوق ايدى.
شوڭا قاراب قرنداشلرى يوسف (عم) دن يادە بولو احتمالندە.

توتىمى ايدىلەر. بارى يعقوب (عم) يوسف (عم) نىڭ ترك ايكانن بىلە ايدى. يوسف (عم) نىڭ سلامتلىكى يعقوب (عم) گە اللہ تەلى طرفىندان بىلەرلىگاندىمى؟ يايىسە يوسف (عم) نىڭ ياش وقتىدە كورگان توش بويىچە بولغاندىمى؟ چونكى اول توشكە قاراغاندە قىرىداشلىرى يوسف (عم) گە بروقتىك سچدە ايتولرى بىلنە ايدى.

شوندان صوڭ يعقوب (عم) ايتتى: اى اوغللارم! بارڭز، مصرغە بارب يوسف ايلە بنيامين نى ارلاب، صراشوب قاراڭز! بلكە اللہ تەلى نىڭ ياردىمى ايلە تابا آلمايسىمى؛ اللہ نىڭ رحمتىدىن اميد كىسماڭز! ديدى.

شول چاقىدە توقۇر قىرىداش، بىرگە لەشب، مصرغە كىتىدىلەر. باروب يوسف (عم) قاشنە كىردىلەر. بنيامين دە شونىدە اوتورا ايدى. بولار: اى عزيز! بىزىڭ آچ قالدق، آشاوچىمىز كوب، آشاملىقىمىز يوق، آقچە مۇردە بىڭ آز!

سەين بىزگە ياردەمكىن صدقە ايتىب، آشلىق بىرگىل! آتامىز اوغلى يوسف اىچون بىڭ قايقىرادار ايدى، كونن تونن يىغلى ايدى. ايندى بنياميندە بولماغاچ بىكراك اوڭايسىرلاندى! قايقو اوستىنە قايقو بولدى. يىغلى، يىغلى كوزلىرىنە آق توشدى، زىنھار بىزگە آشلىق ايسلە انىمىز بنيامين نى بىرۇب يىبارسانە! دىيوشدىلەر.

يوسف (عم) (اويون نى، شايارونى بىر ياقىغە تاشلاب) اى برادرلر، سىز، يوسف نى اشلاتىڭىز؟ ديدى. بوسوز نى ايشىنكاچ آغالارى اشنى آڭلاپ ڭە، سەين يوسف مى ئىللە؟ دىيۇب، آبدىرى قالدىلار. يوسف (عم) ايتتى: اى، مەين يوسف، بو قىرىداشم، (بنيامين) اللہ تەلى صبر ايتكىنمىز اىچون بىزگە نىندى الوغ ياردەملىر قىلدى ديدى.

توغانلار يىدەيو اشنى بىلگىچ: اللہ تەلى سەينى بىزدىن الوغ (استن) قىلغان ايكان، بىز ياكىلىشلىق، سەين بىز نى عفو ايت، دىوتوبە ھم اسنىغفار ايتىدىلەر. شوندان صوڭ حىضرة يوسف:

توغانلار نىڭ

توغانلارنىڭ كوئىلىن آچىدى. مېن غفو اينىم. مەنە بو كولىمكىنى اتكاينگە
آلوب قايتىپ بېرىڭز! شونى ايسنە وينە كوزلرنىڭكى پىردەسى آچلوب اوڭلىكى
كەي كورە باشلار؛ ھەمە بارڭز بىرگە اوى جماعتلرڭز ايله موندە كوچىپ
كىلوڭز، ھەر بىر مەنە تور مەزدىدى.

آغلارنى كىنغانغە تابا كىتىدىلەر. مەردن چىغوغە يىل ايسىب، كولىمكىنىڭ
ايسى كىنغانغە يىتوشدى: شول وقتە يعقوب (عليه السلام) اينىدى: اى
جماعت! مېنەم بورتىمە يوسىف ايسى كىردى، مېنگاغەنەمى، سز دە طىياسزىمى؟
دىدى. يانندە بولۇچىلار اينىدىلەر: سېن ھىمىشە شول ساتاشوۋاڭ ايله
سويلاشەسڭ! كوئىلىندە ھىمىشە يوسىف بولغانغە: ايسى كىلىگان كەي
بولادى، دىيوشۇپلەر.

بىر زماندان سوڭ اوغللارنى قايتىدى. كولىمكىنى يوزىنە قويدىلەر.
قويوايله كوزلرنى آچلوب كىنىدى. شوندىن سوڭ يعقوب (عم) اينىدى:
ئە، مېن سزگە يوسىف ايسى كىلە دىمەممى؟ دىدى.
سوڭرە يعقوب (عم) بىتون اوى جماعتلرنى ھەمە بالالارنى ايله
مەصرغە كىتىدىلەر. مەصر پادىشاھسى ھەمە يوسىف (عم) مەصرنىڭ ئىشلىدىن
بولارنى قارشو آلدىلەر. يوسىف (عم) بارىنىدە سىرايغە كىردى.
آتاسى ايله آناسون ئىخت اوستىنە اوتورتىدى.

يعقوب (عم) ھەر بىر بالالارنى يوسىفكە سىجە اينىدىلەر.
شوندىن سوڭ ھىزىرت يوسىف نطق سويلادى:
اى آتام! كورەسز، مېنەم ياش وقتىدە كورگان توشم تامام ايله،
يور اوى، ئوغرى كىلىدى. اللە تەئالى مېنگا ياردەم اينىدى: مېنى زىنداندىن
چقاردى. سىزنىدە موندە كىنىورپ، بارمىنى بىر بىرگە چىدى. اللە تەئالىنىڭ
ھىرمتلىك كىنە سان چىك بوق! دىوب سوزن بىتەردىدە ياڭدان قايتاروب
اللە تەئالىگە شىكر ھىمە اينىدى. شول رەۋشە يعقوب (عم) يوسىف (عم)
ايله قاوشىدى. بالالرىدە باروسى بىر كەنە چىيولدىلەر. شول ھالىدە اون بىدى

يىل عمر سىرپ، حضرت يعقوب وفات بولدى. حضرت يعقوبنىڭ وفاتى
وقتىدا يوسىف (عم) ايللى آلتى ياشىدا ئىدى. بار عمرى يوز يىگىرىمى
چاماسىدا بولغان دىلر. بولارنىڭ موندە تورولرى مصر ايچون خىر بولدى.
شول سىبىدىن بنى اسرائىل بىيىك حىرمتلو بىر خەلق بولوب مصرغە
اورناشپ نىسلىلرى كىوبايوب تارالدىلر. حضرت يوسىفنى وزير اينوچى
پادشاه يوسىفنىڭ وفات بولدى. آندان سوڭ يوسىف (عم) وفات بولدى.
موناردان سوڭقى پادشاهلار بنى اسرائىلنى بىردە سانلامادىلار .

(ايوب عليه السلام)

«اسحاق» (عم) اوغلى «عيسى» نىڭ بالالارندان «ايوب» اسملى
كىمىسە بولغان. بايلىقى بىيىك زور، تىرىك تواری بىيىك كىوب
بولغان. شامنىڭ «دمشق» دىگان يېرىدە كىوب ملىكىنى (ايىمىنىيە) لرى بولغان.
الله تەلى ايوب - نى كىوب تورلى بلالر بىرىپ، صناساده هر
بىرسىنىدە، توزگان . . .

ماللارنى بىردى، بالالارنى اولتىردى. اوزىنى بىيىك قاتى آورولار
بىردى. ايوب (عم) كىب توزملى كىمسە يوق دىيماكەن يارار. توزوگنە
توگىل كوگىل خوشلىقى دە كورساتە ايدى.

ماللارى هلاك بولغان وقتىدە، مالى بار وقتىداغى شىكىللى شكر ايتە ايدى
آورغان وقتىدە سلامت وقتىداغى شىكىللى شكر دە قىلا ايدى . هر بىر
آورلقغە، شادلىق كىب ساناب، قارشى بولا ايدى. الله نىڭ حكىمىنى رضالقىدىن
باشقە اشى يوق ايدى .

مال، مىلكىنى بالالارى هلاك بولوب، اوزىدە تمام آورو ايدى
تىندە قىرلىقىدە قدر ايتىنى يوق ايدى. كوندىن كون آورووى آرتا ايدى
بارى شول وقتىدە «اي الله! مېنى رنجىتوچى حال توتىدى، سېن ايسىڭ
مىرلىقىنى ذاتى سوڭ» « رَبِّى اَنِى مَسْنِى الضَّرِّ وَاَنْتَ اَرْحَمُ الرَّاحِمِيْنَ »
ديوب

ديوب مناجات ايتوى قرآن شريفك بار . . . ! شول مناجاتي صوڭند
الله تعالى: سلامنگنى، ملكتنى، بالالارونى، بارسونده اولگى كىي
قلدى. بوقاتىلقلاردان صوڭ دنيا آخرت حضورينه ايرشى .

(شعيب عليه السلام)

شعيب عليه السلام ابراهيم (عم) اوتقه سالنغان كون ايمان
كىتورب، حضرت ابراهيم ايله برگه شام يورطنه كوچكان قبيله دنبر .
ايبسى: لوط (عم) نڭ قزى بولغان ديلر .

«مدىن» ايله «ايكه» خلقنه پيغمبر ايتب بيارلى .

شعيب (عم) نڭ تلى سچك، سوزى بيك اثرلى ايدى . شولايله
قومنه سوز توڭلاتا آلمادى .

كوب زمان، اوكت ايتب، قومن، بيك كيشلى سوزلر ايله وعظلى .
شولايله قومي سوزن توتما ديلار . شوندا ان صوڭ الله تعالى «ايكه خلقنه برقات
اسسليك يباردى، بو اسسليك ييدى كون عمر سردى . بتن يلغالار كييدى .
صوڭره استلرينه بر بولوت كيلى . مدىن خلقى مونى كورب ياغمور بولوتى
ديوب، همه سيك شول بولوت آستونه جيولدىلار . يانغر كتب تورغانده يانغر
اورننه بولوتدان اوت ياب، هر برسيد هلاك بولدىلار .

مدىن خلقى بر قاتى تاوش ايله هلاك بولغانلار .

شعيب (عليه السلام) اوزينه ايمان ايتگانلر ايله برگه مكه گه
كىندى . وفاتنه قدر شونده عبادت قلوب اوتكاردى .

مدىنده تورغان وقتده بر قوزن «موسى» عليه السلامگه بيردى .
حضرت موسى تارىخنده بيان ايتلور .

موسى عليه السلام .

يوسف (عليه السلام) دن صوڭ مصرده «بنى اسرائيل» بيك
كوبه يب نسللرى تارالدى . يعقوب هم يوسف (عليهما السلام) شريعتلرى
ايله تورالار ايدى .

مصرنىڭ ايسكى خلقى « قبطى » لار يولدزلارغىمە ، پوتلرغە
تابونالار ايدى .

بنى اسرايىلىنى بىك خور كورەلر ايدى .

فرعونلر (۲) بنى اسرايىلىنى اوزلر يىنە خىدمەتچى ايتىپ ، توتقن
شىكلى توتالار ايدى . آور هم مشقتلى اشلرنى آلاردان اشلىنەلر
ايدى . شولايدە « بنى اسرايىل » نىڭ كوندن كون آرتوندان شىك
توتالار ايدى .

« بنى اسرايىل » قبطىلارنىڭ بوروشەش قىلوزاندان بىتنلاي طويغان
ابدىلر .

قبطى پادشاھلارنىڭ آور ، آور اشلرايىلە كچلاولرندىن بىتنلاي
جانلارى بىزگان ايدى .

بنى اسرايىل - بو اشلرنى اوڭايسزغە ساناب ، بابالارىنىڭ تب
يورتلارى بولغان « كنعان » گە كىتمك بولالار ايدى . شولايدە
باشلارن فرعونلر قولوندان قىنقاروب ، مصر دن چىماسقە ، تىلىلر ايدى .
بنى اسرايىل = اون ايكى قىبىلە ايدى .

ھەر بىر قىبىلە حضرت يعقوبنىڭ اوغللارندىن بىرسىنىڭ
بالالارىدان ايدى .

ھەر قىبىلە نىڭ بىر باشى « شىخى » بار ايدى .

بو قىبىلەلرگە « اسباط بنى اسرايىل » دىلر ايدى .

يعقوب بالالارىنىڭ نسللىرى دىگان سوزدر .

بو « اسباط » بارى بىر بىرگە جىولغاندە بىر زور قوت بولا ايدى .

اما بارن بىرگە جىو ايچون بىر باش كىراك ايدى . شوندى بىتن

اسباط كە بىر باش بولغاندە ، بنى اسرايىل نىڭ توتقنلىقدان چىغوندە شىكە

يوق ايدى . . !

شول - چاقە بىر « كورمچى » شولوققىداغى « فرعون » گە

خبر بىردى : بنى اسرائيلن برابىر بالا طوب، دولتىكى قولوكىدان
آلوب، اوزگىنىدە ھلاك ايتەچك (دىوب) فرعون موندان قورقپ
بنى اسرائيلن طوغان اير بالالارنى اولترتدە باشلادى .

ھەر طرفقە قارا اولچىلار بىاردى : بنى اسرائيلن نىندىگنە اير بالا
طوسادە ، توتوب اولتررگە بىوردى .

قارا اولچىلار ، بنى اسرائيل ، قبىلە سىنىڭ اويلرن تىكشرب ،
ياڭا توغان اير بالالارنى اوترب ىردىلر .

شول ارادە حضرت يعقوبنىڭ اوچىچى اوغلى « لاوى » نىلىدىن
بولغان « عمران » اسملى كەسەننىڭ بالاسى دىياغە كىلدى . اول حضرت
« موسى » بولاچاقدر .

آناسى صاقچىلار كىلوب اوترودىن قورقپ ، حضرت موسانى
صاندىق اچنە قويوب « نىل » درياسىنە تاشلادى . آغب بارغاندە
فرعون سرايى آلدىنە يىتىكچ ، غاتونى « آسىه » صاندىقى دريادىن
آلدىرتدى . صاندىقى آچپ حضرت موسانى كوردىدە جان كوكلدىن
مىت قويدى . خىمتچىلرگە ايتىدى « مونى اوترمە كز ! اوسكچ
خىمتىزگە يارار ، ياپسە اوزەزگە اوغل ايتب توتارمز ! » دىوب .
بالانى ايمەزدرتو اچون نىقدىر سود آناسى كىتورتسەلردە موسى
براوسىنىڭدە سودلرن ايمەدى . (حضرت موسانىڭ آناسى بالاسونى
درياغە تاشلاغاچ ، بركشىنى كوزلپ توررغە قوشقان ايدى . اول
كىشى بالانىڭ فرعون سراينە آلتىغانلىقىدىن خبر ايتىدى)

حضرت موسانىڭ آناسى ، بالاسى ھىچ كىمنىڭ ايمچاگن قبول
ايتماگانن سىزب ، اوزن بالا ايمزواچون ، فرعون سراينە باروب ،
معلوم ايتىدى .

آسىه حضرت موسانىڭ آناسون چاقرتوب ، ايمچاگن قابىرتىدى ،
بالا قابويىنە ايمە باشلادى .

فرعون باغندان هیچ کم آڭلامادی : آناسی حضرت موسیٰ
فرعون سراينده ایمرزب اوستردی .

حضرت موسیٰ زورایدی، بیگت بولدی، برکوننی مصرنڭ
اوراملارنده یورگاندی بنی اسرائیل قبیلہ سندن براوایلہ قبطی قبیلہ
سینڭ برکشی فچروشپ تورالارایکان حضرت موسیٰ باروب، قبطینی
برصوقغان ایدی، قبطی دنیادان کوچدی . حضرت موسیٰ بواشنده
فرعونندن قورقب، مصردن قاچب «مدین» شهرینه کیتدی . مدینده
شعیب (علیه السلام) نڭ قزینی نکاح ایتدی . مهری برابرینه اون
یل آنده توردی .

آندان صوڭ خاتونن، بالالارن آلوب، مصرغه کوچب
کیتدی . یولده «طور» تاغنده الله تعالی ایله سویلاشدی .
صوڭره مصرغه باروب آغاسی هارون ایله تابوشدی . الله تعالی
طرفندان حضرت موسیٰ ایله هارون هر ایکسی فرعوننی دینگه اندی
ایله بیورلک یلار . شول سببندن ایکوی برکه فرعون یانینه کیتدیلر .
فرعوننی حق دینگه اندی دیلر . بنی اسرائیل قبیلہ سون، یبارگل، آلاز
ایله برکه بابالارمنڭ ییری «کنعان» گه کیتمهز دیدیلر .

فرعون بیگ عجبسنب سین کچکنه وقتنڭ مینم سرايمده اوسه
اوسه نوشکاج، برگناه قلوب، مصردن قاچنڭ، نه حاضر یاڭادان ایله نب
کیلوب، نیلر سویلاب توراسون! دیدی . حضرت موسیٰ ایتدی :

درست بر قبطینی صوقممه، اول اولدی، اما مین آنی اوترر
ایچون صوقماغان ایدم، خطا بولدی، شونندان صوڭ سیندن قورقب
قاچدم، ایندی حاضر الله (رب العالمین) مینی پیغیبر قیلدی . سینی
حق دینگه اندی رگه ایلچی ایتدی! دیدی فرعون: رب العالمین نیندی
ذات اول؟ دیدی . حضرت موسیٰ: بیرنی، کوکلرنی، هر بر مخلوقلرنی
تربیه ایتوچی تڭدر اول رب العالمین دیدی .

فرعون آچولانې: مصرده میندن باشقه تگر یوق! اگر سین میندن باشقه تگرنی بارلاساڭ مین سینی زندانغه سالورمن! دیدی.
حضرت موسی قولنداغی تایاقنی بیرگه تاشلادی تایاق یلان بولدی، سلکنه باشلادی.

فرعون بیک قورقدی، کورمچی (کاهن) لر خبر بیرگان مینم باشمه یینه چک بالا شول بولماسون دیو اویلاندی. یانونداغی وزیر-لرینه ایندی:

بو (موسی) سحر ایله سوزنڭ کؤکلرگونی بوزوب، مصرغه باش بولماقچی بولا! دیدی. وزیرلری ایندیله:

بر آز فرصت بیر، تیره یاقنداغی اصنا سحرچیلرگه ایلچیلر یبار هر برسیده کیلسونلر، موسی ایله هاروننی سحر هنرنک جیکسنلر دیدی. اول زمانک سحرچیلک بیک دانقلی هم کوز استنک توتولا ایدی. (۲) فرعون هر بر طرفه ایلچیلر یباردی. سحرچیلکنک اصتالقلاری بولغان کشیلر مصرغه جیولدیله. قبطیلارنڭ یل باشی بولاچاق کون حضرت موسی ایله فرعون سحرچیلری هنرلرن کورساته چکلری هر کهمگه ده بلدرتلی. اعلان بولدی. اول کون یتدی: خلق میدانغه جیولدی. سحرچیلرده کیلدی.
فرعون سحرچیلری:

فرعوننڭ استنلگی، هم حرمتی حقنک بز استنک چغاچمهز دیوب، سحر وقتنده کیرک بولغان تایاق هم باولارن میدان اورتاسنه صالحیلار. خلقغه بو تایاق هم باولار یلانلار کبی بولوب کورندیلر.
حضرت موسی ده تایاغن میدان اورتاسنه آتدی. تایاق بیک زور

(۲) الله تعالی هر پیغمبرکه قومی اراسنده عجب صانالغان معجزه تی یردی. عربده وصیحاڭ سوزکه اصتاق دانقلی ایدی. شول سبیدن رسولزکه قرآن شریف معجزه ایتب یرلدی. ش. ح.

آزدها بولوب، سحرچىلر كورساتكان يىلانلارنىڭ بارنى يوتتى. مېندار
اورتاسىنىڭ يىلىرىدىن تايماقلىرىدىن بىرىنىڭ قالمادى.

سحرچىلر اويىلارنى باشلاندىلار: اگر مۇسانىڭ اشى سحر بولسە اول بىز
اشلانغان اشلىرىنى خىلق كوزىنىڭ اوزىنىڭ، يىلىرىنىڭ، تايماقلىرى
تايماق ايتىپ كورساتوڭمەن كىچىكىنىڭ يىتار ايدى. آنىڭ يىلانى بو بىز،
پاولارنىڭ يوقىغا چىقارماق كورسەتەيلى. البتە بو سحر توڭل، مۇنى آدم
بالاسى اشلىنىڭ اچماق توڭل دىيۇپ، عاجىز قالدىلار. خىزىرت مۇساگە
ايمان كىتۇردىلار. فرعون بو اشلىنى كورۇپ بىيىك اچولاندى. اوزىنىڭ
سحرچىلىرىنىڭ ايتىدى:

مۇسا ايلە سىز بارىڭىز بىر كىيىكەن بولۇپ، بىنى اسرائيل بىرلە بىرلىككە
مىرغە خوجە بولماق بولغانىمىز! آڭ بولۇڭىز، مەن سىزنى ئىشلىتىمەن!
قوللانغۇنىڭىزنىڭ تايماقلىرىنىڭ كىيىپ خورما بوتماقلىرىنىڭ اصدىرىمەن دىيىدى
سحرچىلەر ايتىدىلار:

بىزگە خىزىرت يوق! بىز مۇسانىڭ تىگىرىنىڭ ايمان كىتىدىكەن. بىز خىزىرتنىڭ
سېنىڭ خىيالىڭىمىز، بارى مۇسانىڭ تىگىرىدىن غەپ ايتىمەن ھەم رەھىمت
ايتىمەن تىلەيمەن دىيىدىلار. شۇنداقلا خىزىرت مۇسا تاغى كۆپ
مەجىزىلەر كورساتتى. اما فرعون ھەم آنىڭ قومىدىن بىرىنىڭ ايمان
كىتىمەيدۇلار.

قېتىلغۇنىڭىزنىڭ بەئىزىنىڭ ايتىدىلار:

نەبىي مۇساگە بو قىيامەت كىيىكىنىڭ بىرىمەن، مۇسا نىڭ تىلەگىنىڭ خىلقىنىڭ دىھىنى
چالغۇنىڭىز، مەلىكىنىڭ فەننىگە سالغۇ، خىلقىنىڭ گىناھلى اشكەندە بولدى
دىيىشىدىلار. بو سوزلارنىڭ ايلە فرعوننىڭ كۆڭلىنىڭ سىكىرتىدىلار. بو وقتى
بىنى اسرائيل قېتىلغۇنىڭىزنىڭ كۆپىنىڭ خىزىرت مۇساگە ايتىپ، بىرلىشىپ
ايتىدىلار. اوزلارنىڭ فرعون قول ايتىدىغان چىقارغۇنىڭىزگە ايتىپ
ايتىدىلار. فرعون بو بىلدىن قىيامەت دىيۇپ، بىنى اسرائيل قېتىلغۇنىڭىزگە

مصدرن کیتارگه رخصت «آمنیستییه» بیررب تاشلادی. اما صوگندک اوزینه بو اوش اوکنچ بولدی.

حضرت موسی بنی اسرائیل قوم ایله کینکاشب مصدرن کیتارگه بر وقت بیلگولدی. برکونشی کیچلانتب هر برسینه معلوم ایتوب جیدیکه بنی اسرائیلی «قلزم» = سوبش دریاسی یا فاسنه ایلنق قویندی. فرعون مونی سیزنق، تیوه یاقدان عسکر جیوب، بنی اسرائیلی قووب کیتدی.

تاک وقتده آرتلارندان ییتنه باشلادی. حضرت موسی تایاغی ایله دریانی صوقدیکه دریاده اون ایکی بیردن یول آچلدی، بنی اسرائیلنک اون ایکی قبیله سی اول اون ایکی یولون سلامت مالارنک ایکیچی یاغقه چقدیلر.

فرعونده مونی کورب عسکری ایله بولار آرتندان توشدی، بنی اسرائیل چغب کیتدی. دریا یاگاندن توتاشدی، فرعون عسکری ایله صوده قالدی. شولای ایتوب حضرت موسی بنی اسرائیل ایله برلیکن دشمانندان قتلوب، بابالاری یورقی بولغان «کنعان» گه تاباسفر ایتدی. یولده بارغانده «عمالق» دن برقومنک یورطنه توغری کیلمیلر. آلاز اوگز صورتنه تابونرلر ایدی. بنی اسرائیل یاشن عادتلانگان، صورتنه تابونلارن کوگلدلرندن چغارب بتره آلماسانلار ایدی. بو صورتنی کورگاچ حضرت موسی گه ایتدیلر:

«بزرگه ده بولارنقی کمی برتابنقچ تکر حاضرله!» دیوب حضرت موسی بوسوزگه قارشو: «سز بو نادان قوم سز، نیگه کوئل بیره سز، آلارنک عبادتلیری باطل! الله دن باشقه ذاتکه عبادت ایتو یارامی، سز، الله (رب العالمین) حضرتلرینک اوزگرگه بیرگان نهمتلیرینه شکر ایتنه بلمیسز! الله تعالی سزنی باشقه قومدن استن همده آرتق قلدی. فرعون قول آستنده ایزلب یاتا ایدگز آندن قنقاردی.

فرعون سزگه نیلر قیلما دی . اوز گزنی رنجتدی ، ایر بالالار گزنی بوغاز -
لاتدی . اوز گزنی شوندی بلالردن خلاص اینوچی الله نی اونوتما گز « دیوب
او گنلکی .

بو وقتلرده کنعان یورتنه ایک الوغ شهرار : « اریحا » ، « نابلیس »
هم « قلس » ایدی . حضرت موسی ده « اریحا » گه توغری کیتدی .
بو وقتلرده عمالقه طائفه لرندن بر قلسی جهرچی « جبابره » قول آستنه
ایدیلر . آلارنی خلاص ایتو ایچون صوغشو تیوشلی ایدی . اما بنی اسرائیل
جبابره ایله صوغشمه یبز دیوب باش تارتدیلار .

حضرت موسی بد - دعا ایتمدی شول سببن « بنی -
اسرائیل » شام بیرقده اولان « تیه » صحراسنه توشب ، اولنسن صومسز
بیرده ، قرق یل چقا چیکدیلر . هیچ بیر یا قغه کیته آلمادیلار .
بو صحرا ده یاتقاندن مصرده کورگان جفا هم مشقتلرن اونوتدیلار .
« های مصر دن چقمغان بولساق ایدی » دیوشدیلر

« تیه » صحراسنه الله تعالی بولارغه « قدرت حلواسی » ایله « سلوی »
قوشلارن یباروب ، تویدرر ایدی . حضور قلوب تور دیلار
بولار قدرت حلواسی ایله سلوی قوشندان تمام طویدیلار . بزگه
صوغان ، صارمصاق ، یاصمق کین یاشلچه نستهلر کیراک ایدی ،
کوگللرمز شونی تلی دیدیلر .

حضرت موسی قدرلی نعمتن طویوب ، قدرسز بولغان یاشلچه لر
صور اولرینه ، کوگلی رنجب : آلیسه مصرغه کیتوگز صور اغان نستله
لرگز آنده بارسیک بار ! دیدی . موسی (عم) نی الله تعه « طور »
تاغینه انده دی . شول وقتنه حضرت موسی اوز اورننه آغاسی
« هارون » نی قالدردی . اوزی طور تاغنه کیتدی .
طورده قرق کون توردی . شول آرا ده الله تعالی نك سوزن برده
آرالقسز ایشتی . بوسوزلر تورات شریف کناپیدر .

بنی اسرائیل مصرده بایرام کونلرنک قبطیلاردان آلتون کمش اسبابی
(۲) آلوب تورغانلار ایسی . شول کیچ مصردن کینتارگه توغری کیلوب
اول ایبیرلرنی ایالرینه تابشرا آلمی ، یانلارنک آلوب چقغانلار ایسی .
حضرت موسی طورده وقتنه ، بنی اسرائیل آراسنداغی «سامری ۳»
منافق ، شول آلتون کیشلرنی جیوب ، آلوب ، ارتهده بر بوزاو
صورتی یاصی اول صورت بوزاو کینی قچقره ایسی
یاصاب بترهده بنی اسرائیلگه ایته :

«منه قارا گز موسانکده هم سزنگده تکرگز شول موسی تکرگزنی از لرگه
طور تاغینه کیتدی . کیلگز شوگا عبادت قیلگز ! دیدی . شوندن
صوگ بنی اسرائیل شول صورتقه تابنا باشلادیلر .

هارون (عم) نیقنقراو گنلاسهده برده توگلامادیلار . موسی کیلگناچه
بزبوزاوغه تابنونی تاشلامیمز دیدیلر

قرق کوندن صوگ حضرت موسی طوردان تورات شریفنی آلوب
قایتدی . نی کوزی ایله کورسون بنی اسرائیل بتنلای یولدن چقغانلار .
حضرت موسی بیک آچیغلاندی . سامرینی آرارلردان سردی .
بوزاو صورتن یاندروب ، قالدق (کولن) دریاغه تاشلادی .

نیک قارامادک دیوب حضرت هاروننک صاقلاندان توتدی
حضرت هارون مین نی قلیم؟ قولومدان کیلگنان قدر او گنلادم ، آلا رسوزمنی
توگلامادیلار . اوزمنی آرنه او ترمیلر . موسی قایتناچه تابنامز دیدیلر
دیوب عندرایتدی .

بوزاوغه تابنوجیلار ، اول اشلرینه او کذبیلر ، توبه استغفار ایتدیلر
شوندان صوگ حضرت موسانک آچوی یاصلمی .
تورات شریفنی هیدانغه چقاردی : خلقغه او قودی .
صوگره بنی اسرائیل تورات بوینچه عمل ایته باشلادیلار . بیک مشقت ایله
الله تعالی نک برلگن کوکلرینه اورناشردیلار !

(۲) . بوینغه تاغا تورغان چلبر ، یلگه ییلی تورغان کمر کیلر

۳ سامری نک اسمیده موسی در

اوشبۇرۇش دە بىر قىرن (يوزىل) اوتىدى . . . اوتكانە اينولسكان، جبابره
ايله صوغشودان قورقغانلارنىڭ كويىنى وفات بولدى.
صحرا دە توغان، جره كلى بيكتلار اوسى.

جەھورىت يىمىشلارى يىتوشىدى . . . شوڭا كورە دە بنى اسرايىل جبابره ايله
صوغشولق درجه گە ايرشىدى . . .

حضرة موسى بنى اسرايىلنى « لوط » درياسىنىڭ قىبلە (جنوب) طرفىنە
آلوب باردى. آندان اچكارەك كىتوب، « عوج بن عنق » دىگان پادشاه
ايله صوغشىدى. آنى جىڭىدى

شوڭا كورە « شرىعه » يىلغاسىنىڭ قوياًش چغشى ياغنداغى شەرلرنى قول
آستونە كرتىدى

بارا تورا رىخا شەرىنىڭ قارشىداغى تاوغە چقىدى. ھەمە بنى اسرايىلنى
آلوب بارا چاق بولغان كنعان يورتىنى سىرايتىدى . . .
بو وقتلار دە ھارون (علیہ السلام) وفات بولغان ایدى.

شوندان صوڭ موسى (علیہ السلام) حضرة يوسىفنىڭ اوغلى « افرایم » نىڭ
قىبىلە سىنىن بولغان « يوشع » اسملى كەسە نى اوزىنە قويوب، اوزى
وفات ايتىدى. بنى اسرايىل نىڭ تىدە صحراسىندە تورولارى حضرة موسى
وفاتىنىڭ تمام قىرقىل ايدى

حضرة موسانىڭ شرىعتى حضرة عيسا گە قىر باردى.

بولارنىڭ ايكى آراسىنىڭ كىلوب كىتىگان پىغەمبەرلەر بار سىكە حضرة موسى
شرىعتى ايله اش قىلدىلەر ! موسى (عم) دن صوڭ بنى اسرايىلنىڭ
اشلرن بىك كىوب تورلەر ىرتىدىلەر. بوتورلەر پادشاه بولما دىلەر:
بىلكى بنى اسرايىل طرفىندان خلق اوزى صايلاپ قويغان قاضى ھەم ھا كەم
ايدىلەر . . . شول سببەنە يۇرە يىلەر جەھورىت تىلارلەر . . .

(جەھورىت)

اداره مستقىلە بار جەھورىت بار. اداره مستقىلە بولسە شول

پىردەگى

بیردهگی خالقنى هم آلازنىڭ اشلرن، بركشى يالغزى یرته در. اداره
مستقله ده باش «پادشاه» بولۇچى كىنۇچى كىن، آنڭ قول آستىداغىلار
كتوهم صارقلار كىيىد.

جمهوريت بولسه، شول يىرنىڭ خلاق اشنى، خلاق اوزى باشقارادر. بر اش
بولسه خلاق اوز طرفندان، بر نچه كىمسه نى صايلىلارده شول اشنى
تىكشەرلر . . . اسلام شریعتى جمهوريتدر.

رسوله زهر اشنى صحابىلەرگه، كىنگاش ايله اشلاگان

بنى اسرائيلنىڭ هر بر قىيىله سنه باش بولغان تورلەر اوچ كىمسه در:
اولگىسى طالوت اىكنچىسى داود (عم) اوچنچىسى: سليمان عليه السلام
بنى اسرائيل اون ايكى قىيىله اون ايكى جمهوريت دولت بولوب تورمشلار.
اما بر بردشمان كىلسه اون ايكىسى بر كىمسه قول آستونه كىر،
بر له شب دشمانغه قارشو تورالار ايدى

(هارون عليه السلام)

هارون (عم) حضرة موسى عليه السلامنىڭ آغاسيدىر. همده الله تعالى آنى
موسى عليه السلام گه وزير پىيغىمىر ايتتى. ايكسى برلككه حق دىنگه انى
برلككه اش قىلدىلار. اما شریعت هم كىتاب بىرلىگان موسى عليه السلامدر.
تارىخ موسى عليه السلام ايله برگه بىيان ايتلىدى.

(يوشع عليه السلام)

موسى (عليه السلام) دن صوڭ، اورننه، يوشع (عم) پىيغىمىر بولدى.
حضرة موسانىڭ وفاتىدىن صوڭىنى اسرائيلنى تيه صحراستىن چىقاردى. . . .
آلارنى شریعه بىلغاسى ياننه كىنوردى. آنندان برده كىمسه سز،
كوپىر سز معجزه ايله چىقاردى.

ارىجاشهرن آلدى. . . شولاي ايتوب بنى اسرائيل صحراده تورودان
قتولدىلار بابالارىنىڭ تب يورتى «كنعان» گه ايرشدىلر. . . يوشع

(عليه السلام) اريحاني آلغاندان صوڭ، نابليس شهرينه كيندى...
آندان صوڭ شام يورتون قول آستونه كرتدى... هر ياقغه توره لريباردى.
بنى اسرائيل ايچننسه ييگرمى سگز يىل اش باشقارب، وفات بولدى.
آناردان صوڭ بنى اسرائيل آراسنك كوب كمسه لر توره لك ايتدىلر...
بنى اسرائيل بعض وقتك حق يول ايله، بعض وقتك ياكڭلوش يول
ايله اش قللار ايدى...

توغرى يولدان يازغان چاقلارنك الله تعالى آلاغه بر دشماننى
ايركلى ايتب، اول دشمان آلارنى توتقن ايتە ايدى... تورلى
حسرتلرگه توشە لر ايدى... بعض وقتك برده توره سز قالوب،
چواللارغده اوچريلار ايدى...
شوندى اشلر بولغانك الله تعالى گە يالوارب، شول قايغولارندان
قتوللار ايدى...

(اشموئيل عليه السلام)

يوشع (عەم) دن صوڭ، بنى اسرائيل ايچننە اون بر يىل حەم
قلدى... بو اون يىل صوڭنك حضرت موسى نك وفاتنە دورت بوز
توقسان اوچ يىل بولغان ايدى... اشموئيل (عەم) بنى اسرائيل
حاكملرينك آخري ايدى...

آندان صوڭ بنى اسرائيل ايچنك پادشاهلق باشلاندى... اول
وقتك فلسطين يورطنك حاكملك ايتوچى، عمالقه قالدغى بنى
اسرائيلنى جيگنگانلر ايدى...

بنى اسرائيل عمالقه دن آچو آلونى بيك تيليلر ايدى... شول
سبب ايله آرارلارندان براوسن پادشاه ايتونى حضرت اشموئيل دن
اوتتيلر...

حضرت اشموئيل (عەم) سوزلرن قبول ايتب آرارلارندان طالوت
اسملى كمسه نى پادشاه ايتدى...

(طالوت پادشاه)

بنی اسرائیلنگ برنجی پادشاهلاری «طالوت» در. طالوت پادشاه بولوب تخنکه اوتورغاچ، اشموئیل (عم) فکری ایله عسکر حاضرلیدی . . .

عمالقه دن آچو آلورغه فلسطین یورتینه کیتدی . . . عمالقه ننگ عسکر باشی «جالوت» بیک اوزون بویلی، غیرتلی بر آدم ایدی. عمالقه عسکری قارشو کیلدیلر .

جالوت ایتدی: بنی اسرائیلن، برکز میکا قارشو چقسون دیدی. حضرت یعقوبنگ اوغلی یهودا نسلندن بولغان حضرت داود طالوت یاغندان جالوتکه قارشو صوغشقه چغب، جالوتنی اوتردی . . . شولای ایتب، عمالقه عسکرینگ کیفی هم ترتیبی تارالیدی . . . بنی اسرائیل مقصودلارینه ایرشدیلر . . .

حضرت داود بیک دانلقلی بولوب کیتدی . . .

سوگره اشموئیل (عم) وفات بولدی . . .

بنی اسرائیل حضرت داودکه کوکل قویدلار . . . داود (عم) -

نگ قدر حرمتی آرته باردی . . . طالوت ننگ بو اشکه کیفی چوالوب، داود (عم) نی اوترو نیتنه کرشدی . . . حضرت داود مونی سیزنب بر یاقغه قاچدی . . . طالوت تاغن عمالقه ایله صوغش باشلادی . . . صوغفی کوناه عمالقه طالوتنی اوتردیلر . . . اورنونه اوغلی پادشاه بولدی . . .

اما بنی اسرائیل قبیله لری آراسینه تارالوشو توشدی . . . اون

بر قبیله طالوت اوغلینه ایاردی . . .

برسی (یهودا قبیله سی) حضرت داودکه ایاردیلر . . .

بارا تورا قالغان اون بر قبیله ده حضرت داودکه ایاردیلر . . .

بنی اسرائیل باریکده حضرت داود که بوین صندیلار . . .

(داود علیه السلام)

اشموییل علیه السلام وفات بولغاندان صوڭ، حضرت داود که پیغمبرلک بیرلدی . . .

طالوت وفات بولغاندان صوڭ، داود (عهم) گه ایڭ اَلک یهودا قبیلهسی، صوڭره قالغانلاری بیعت بیردیلر . . . قصاسی : بنی اسرائیل نڭ بتن قبیلهسی حضرت داود قول آستونه کردیلر . . . شول روشه داود (عهم) پیغمبرلک ایله پادشاهلقنی برکه باشقاردی . . . کنعان شهرلرندن اول وقتقاچه بنی اسرائیل قولینه کرگانی بولماغان، قدس یاقلارن هم باشقالارنی قول آستونده قلدی . . . قدس شریفنی پایتخت قلدی . . .

بولاردان باشقه عمان، حلب، نصیبین هم ارمن ییری (ارمنستان) فی قول آستونه کرتدی . . .

حضرت داود که زبور شریف ایندی . . .

زبورده هر تورلی نصیحتلر، همده هر بر مخلوقلرنڭ عجبلیری «فیلاسوفیه» بیان ایتملگن ایدی . . . شریعت حکملری یوق ایدی . . .

شوڭار کوره حضرت داودده بنی اسرائیلنڭ باشقه پیغمبرلری کبسی، حضرت موسی شریعتی ایله اش قلدی . . . اوشبو روشه قرق ییل عمر ایتمدی .

حضرت موسانڭ وفاتده بشبوز اوتوزبش ییل اوتکانده حضرت داود دنیادان اوتدی . . .

اورننه (اون ایکی یاشلک) اوغلی «سلیمان» (عهم) اورناشدی . . .

«سُلَيْمَانُ عَلَيْهِ السَّلَامُ»

سلیمان بن داود (عهم) دره آتاسی کبسی پیغمبرهم پادشاهده بولدی .
آتاسی

آتاسى وفاتىدىن دورت يىل اوتكاچ، آتاسىنىڭ وصىتى بويىچە بيت المقدس (مسجد اقصا) نى بنا ايتە باشلادى. يېنى يىلە آنى تمام ايتتى...
صوڭرە قىس شريفە بىر زور دۋارىس «پادشاهلىق سرايى»
ياصارغە كىردى...

آيندە اون اوچ يىل اچنە تمام ايتتى...

شوندان بىر يىل صوڭ «حمير» پادشاهلارندان «يەن» پادشاهسى
(۲) «بلىقىس ۋ خاتون سلىمان (عەم) ايله كىلوب كىردى...
صوڭرە مشرقنە ھەم مغربك بولغان پادشاهلار ھەر بىرىدە سلىمانغە
بويون صنو بىلگولرىن كورساتدىلر... كىوب، كىوب بولاكلر
يباردىلر...

حضرت سلىمان شول روشك قىرغاق يىل ھىكەم ايتىپ، آلتىمش ياشنىڭ
وفات بولدى...

وفاتىدىن صوڭ اورنە اوغلى خلىفە بولدى... اما آڭا بنىسى
اسرائىلنىڭ بارى ايكى (يھودا ايله بنىامين) قىبىلەلر بىگنە اباردىلر...
قالغان اون قىبىلە آيورلدىلر: افرام بن يوسف قىبىلەسندن بولغان
حضرت سلىماننىڭ خاص وزىرن اونلرىنە پادشاه ايتىپ قويدىلر...
شولاي ايتىپ نىچە يوز يىللار بىرلىككە ياشاگان بنى اسرائيل ايكىگە
بولدى: بىرسنە «يھودا دولتى» ايكىنچىسە «اسرائىل دولتى» دىلر
ايدى...

يھودا دولتىنىڭ پايتەختى «قىس» ايدى... پادشاهلار بىك حضرت
سلىماننىڭ اوغللارى ھەم نسللىرى ايدى... بىر دولت ادارەسى اسلام خلىفە-
لرى بولغان اورنە ايدى...

(۲) بلىقىس بانك آستى لامىك سكونى قانك يە آستى ايله درە. اما مەربدە بانك استى ايله آندى
وزندە سوز بوقدر. المىس، ادريس، عفرىت خنزىر، زىدىنىخ سكىن، دخرىس كىبى
سوزلرەك بارىندادە اوڭكى حرف آستلى درە.

يهودا دولتى گرچه ايكى قبيله دنگنه تورساده، بيك دانقلى هم
اعتبارلى ايدى... چونكه بنى اسرائيل عالملىرىنىڭ ايكى آلوغلارى،
زيارت اورونلارى بولغان «بيت المقدس»، تورات شريف هم حضرت
موسى نىڭ تاياغى كىبى شريف نىستىلر بارده شونىڭ ايدى. يعنى
بولارنىڭ پايتىختى بولغان «قدس» شريفىڭ ايدى. «اسرائيل دولتى»
اون سىطىن (۲) تورا ايدى.. پادشاهلار يىنه «اسباط» پادشاهلارى
دىلر ايدى. بولار يهودا دولتىنىڭ خليفى لىرىنى باش تارتقۇچى ايدىلر..
«اسباط» پادشاهلار يىنىڭ پايتىختلىرى باشى «نابلس» ايدى. سوڭرە
«سامرىيە» يعنى «ضبطىيە» شىهرى بنا ايتىپ، آنى پايتىخت ايتىدىلر...
بنى اسرائيلنىڭ «اسرائيل» دولتىنى ايارگان اون قبيله سى آرا-
سنىڭ شرىعت حكملرى تىيوشىنچە يىرتلىمى ايدى. حتى قىس شوبىقىنى
زيارت ايتونىدىك تاشلاغانلار ايدى...

بر آرانى «اسرائيل» دولتىنىڭ پىتلارغە تابىنو باشلاندى. «بىل»
دىگان پىتغە قىلغ ايتىپ باشلايدىلر... بارا تورا موسى (عەم) شرىعتىدىن
بىتلىنى آيورلدىلر...

بو وقتىڭ يهودا دولتىنىڭ دە بو اش باشلانغان ايدى. اما آنىڭ بىك
زورغە كىتىمى... چونكه قىس شرىفنىڭ ھىر وقت كوپ عالملىر بولونوب
آلار مسجد اقصاده تورات شرىفنى اوقى تورالار ايدى...
شول غىصردە (۲) بنى اسرائيل قبيله لىرىنە اللە تىعالى حضرت الياس ايله
«اليسع» نى پىغىمبىر ايتىپ يباردى...

(الْيَاسُ عَلَيْهِ السَّلَامُ)

بنى اسرائيل قبيله سى «بىل» آنلى پىتغە تابىنە باشلاغاچ، اللە تىعالى
آلارغە حضرت الياسنى پىغىمبىر ايتىپ يباردى... حضرت الياس
بولارنى اوڭىلىدى:

بىض كىشيلر سالىھ لىرىندە اليسع ايله ذوالكفلى بىر صا ناغانلر. اما آلار خطا ايتىلر چونكه قرآندە
«واليسع وذوالكفل» دىوب ايكى ايتىپ بيان ايتىلگن. ش. ح.

ای بنی اسرائیل! سزبو پتدان یراق بولوڭز؟ بتون دنیانی هم اورڭزنی یوقدان بارایتگان اللهغه قلفق اینوڭز! دیدی.

بولار توڭلامادیلار، حضرت الیاس اللهدان عناب کیلوردیوبنه قورقتدی. آخرنده اوزن شهرلرننن چغب کیتوگه ایرکسز ایندیلمر...

الله تعالی شهرلرننن برکننی آلدی: یغمور یاغدرمادی. آچلق قاتیلاندی: اولاکسه آشی باشلادیلار. سوڭره حضرت الیاسنی ازلب تابدیلار... آنڭ سوزی ایله اش قلا باشلادیلار... شوندان صوڭک الله تعالی بولاردان بو بلانی آلدی...

سوڭره تاغن حق یولدان یازدیلار...

حضرت الیاس نڭکینه کیفن چوالدییلار، شول سببندن الله تعالی دن اذن آلوب، چیتکه کیتدی. آرادان آیورم بر یاقدن تورا باشلادی.

(اليسع عليه السلام)

حضرت الیاس بنی اسرائیلنی تاشلاب بر یاقدن کیتکچ، اورننه حضرت الیسع کیلوب اوتوردی.

آدملرنی وعظ نصیحت ایندی. الله تعالی آڭا پیغمبرک بیردی. اولن بر نیدیچه وقت بنی اسرائیلنی تزه ترگه توروشدی. بنی اسرائیل الیسع علیه السلامنیده رنجتدیلمر. الله تعالی نڭک کتابن تاشلادیلار. مملکت اش ایله ماتاشدیلار...

سوڭره الله تعالی آلاز استنه «آثوریه» دولتن ایرکلی قلسدی. شول عصرده حضرت یونس «آثوریه» دولتی نڭک پایتختی بولغان «نینوا» شهری خلقنه پیغمبر ایتم ببارلدی.

(یونس عليه السلام)

حضرت یونس بنی اسرائیل پیغمبرلرنندر.

نینوا خلقنه پیغمبر ایتم ببارلدی...

نېنوا خلقن حق، دېنگه اوندەدى. پىتلارنى تاشلارغە بېيوردى .
اما سوزن توتما دىلار. يونس (عم) اللە دان عناب كىلو ايله، قرق كون،
نېنوا شەرى پىرگە با تاجاق دىب قورقتى شولا يەك سوزن توگلا مادىلار . . .
حضرت يونس بولارغە اوپكاله دى، غىرتكە كىلويپ، دجلە يىلغاسىنە
باردى، آندە بر كىمە بارايدى، شوگا اوتوردى .

پىغمبەر بولغان كەسەگە اللە نىڭ امرىنى باشقە، قومى طرفىدان
چىغ كىتودىست توگل ايدى، شول سەبەبەندە كىمە اورنىدان قوزغالما دى.
كاپىتان (كىمە باشلىغى) ايتتى:

آرامزە اللەغە گناھلى بر كەسە باردى: كىمە نىڭ يورماوينە سەب
شولدىر، كىمە دەگى خلق آراسىندە شىباغە سالامز كىمگە چەسە شونى
صوغە تاشلارمىز دىدى شىباغە يونس (عم) گە چەقىدى: مېن گناھلى دىويپ
تل ياز دىك، اوزن اوزى صوغە تاشلادى شول ساعت آنى بر زور بالق يوتتى،
حضرت يونس بالق اچنە قىلغان اشىنە او كىت توبە ايتتى . اللە تعالى
توبە سون قەبول ايتتى . بالق دريا قىرىيىنە چىغاروب تاشلادى .

بالق قارىندە حضرت يونسنىڭ تىنى بالاوز كەي يوشاغان ايدى .
شولا يەك اللە تعالى آغا تازالق بىر وب، يىاڭدان ايسكى اورنە
نېنوا شەرىنە يباردى .

حضرت يونس كىمەگە مىنگان كونى نېنوا شەرى استەنە بر قارا
تومان بىلىنگان ايدى .

خلق مونىڭ حضرت يونس ايتكان عناب ايسكان سىزىنپ، حضرت
يونسنى ازلى باشلادىلار، تاپما دىلار .

شەر يانداغى «توبە توبە» سى دىگان بىرگە چىولوب توبە ايتىلار .
اللە تعالى عنابنى كىرى آلدى . . .

حضرت يونس بالقدان چىغ تىنواغە باروب، وعظ نصيحت ايتتى .
سوزن قەبول ايتىپ، آنىڭ سوزى بويىچە اش قىلا باشلادىلار . . .
صوگىرە

صوگره مشرقده مغربده، قلله نیندی الوغ واقعه لر کورنگالندی...
ملکتلر آلاماشندی... توری، توری، پادشاهلار بارلقغه چقدی...
برسی برسندن باش تارتا باشلادیلار.

مشرقده «میدیا» قومی، بابل یورطنداغی «گلدانی» طائفة، سی حضرت
یونس قول آستونداغی آثوریه دولتندن چغیب ایگاو سینک باشلقلاری
براشدیلر. آثوریه دولتینک پایتختی نینوا شورن چلغاب آلدیلر.
نینوا شهری چلغانودان قتلوی... آثوریه دولتی یا گادان
قوت تابدی... بابل ایسکیچه بروالی قول آستوندا توتولدی...
اما مشرق طرفی ایسکی حالنه قایتارلمادی، اوزینسه برحکومت
بولدی...

آثوریه دولتی ایسکی زورلغن قایتارب آلمق بولوب، مشرق
هم مغرب طرفلارینه عسکرلر بیاردی... شول وقتک «اسرائیل»
دولتی استنه باروب، آلاردان توتقن «اسیر» لر توشردی...
بروقتک اسرائیل دولتینک پادشاهی طرفندان اسرائیل دولتی
ایله - اوک چوالولار بولدی. شولای ایته تورغاچ اسرائیلنک - اسباط
دولتی، حضرت موسانک وفاتندن سگز یوز اوتوز ییدی (۸۳۷) یل
اوتکچ یوقغه چقدی... اسباطنک دولتی باشلانوی حضرت موسانک
وفاتندن بشیوز آلتمش برنچی (۵۶۱) یلده اییدی. بس اسباطنک
دولتی باری ایکپوز آلتمش بر (۲۶۱) یل بولادر...
شوندان صوگ بنی اسرائیل دولتنک حکم ایتوسیلیمان (علیه السلام)
نسللرینه کوچدی...

یهودا دولتی، اسرائیل دولتی بتکاندن صوگ، بریوز آلتمش بر
(۱۶۱) ییل عمو سردی... یهودا دولتی ایله اسرائیل دولتی
بربرسی ایله طنچ تورمی، برسی برسینک ضررلارن کوزله سه لرده،
اسرائیل دولتی بتوگه، یهودا دولتی، قونداشلک آرقاسنده بیک
حسرتلندی...

اول وقتى سلامت بولغان قىس شريفىده توروچى « شعيا »
عليه السلام آثوريلرگه بواشلىرى ايچون كوب دعاده قلىدى . . .
آثوريه دولتينيڭ عسكرى اچنده خسته لك بلانې ، عسكەر بتىلاي
هلاك بولدى . . .

مورنى كورب ، نينوا پادشاهسى امين كيسې ، كيرى نينواگه
قايتوب كيتتى . . .

شول روشده يهودا دولتى سلامت قالدى . . . يوقسه اسرائيل
دولتى آرتونان ، آنلكه بتوى بيك ياقن اينى . . .
آندان صوڭ بنى اسرائيل تاغن يولسى يرى باشلادىلار . . .
حضرت شعيانك اوڭنلرن توڭلامادىلار . . . حضرت شعيانى آخرنده
شهيد ايتدىلر . . .

ينه بروقت بنى اسرائيل پيغمبرى حضرت ارميا بولدى .
تورات شريفنى ميدانغه چغاردى ، خلقن توغريلقغه تارتتى . . .
اولوقنده آثوريه دولتى مشرق ياغنه كيتتى ، اما آنده اش چغاره
آلمادى . . .

صوڭره مغربككه كيلوب ، قىس شريفككه قصد قلىدى . . .
اما بريهودى قزى عسكرباشلغن چاتر اچنده ياتقانده اوتردىده ،
آثوريه عسكرى تارالوشدى . يهودا پادشاهى شولاى قتولدى . . .
شول بوزلودان آثوريه پادشاهى ، اشن تزهته آلمادى اوز
خلقندان بولغان كوب كمسه لر قارشولق ايتدىلر . . .

شوڭاكوره نينوانك برياغنه حكم يرته آلمى باشلادى . . .

بابل تورەسى قوتى سېمېلى ، اوزينه برىباش حكومت بولودرجه سينه
ايرشدى . صوڭره مديا حكومتى ايله بابل تورەسى نينوانى هلاك
ايتو ايچون سوز برلشدردىلر . . .

بابل تورەسىنىڭ اوغلى ، همده عسكەر باشلىقى « بختنصر » كوب

عسکر ایله، مدبا عسکرینه قاتوشوب، نینوانی چلغاب آلدیلار . . .
آستون استکه کیتوردیلر . . .

شول آراده بختنصرنڭ آتاسی اولو سبیلی، بختنصر بابلیگه
پادشاه بولوب توردی شولای ایتب آثوریه دولتی بندیده کیتدی . . .
بودولت اورننه یاڭا ایکی دولت بولدی: برسی مدیا پادشاهلغی،
ایکنچسی گلدانیلر پادشاهلغیدر . اولگی دولت حاضرگی ایران
«پیرسیه» دیگان بیرده ایدی.

ایکنچسی آثوریه دولتینڭ غرب طرفنده ایدی . . .

آنسینه بابل شهری پایتخت بولدی . . .

شولای ایتب بابل شهری ایکی مرتبه پایتخت بولدی . . .
بختنصر بابلنی بیگ زور بنالر ایله زینتلب زور ایتنی . . .
حضرت موسانڭ وفاتندن بختنصر پادشاه بولوغه قدر توقز
یوزیتمهش توقز (۹۷۹) یل اوتکان ایدی . . .

بختنصر بر نیچه یل اوتکاندن صوڭ بنی اسرائیل استینه باردی.
بنی اسرائیل پادشاهسی قارشو تورلق رهتی بولماون بلب، بوین صنیدی.
آندان صوڭ اوچ یل قدری قدسه قری بر غوپیرناتور
کبیگنه بولوب توردی . . .

صوڭره بنی اسرائیل پادشاهی بختنصردن باش تارتا باشلادی . . .
بختنصر عسکر یبارب، بنی اسرائیلنی قدسدن چغارتدی . . . آنده
پادشاه اورننه اوزینڭ اوغلن قویندی . . . اوزا قلامادی، اول پادشاهنڭ
اوغلنده توتوردی . . . کوپ عالمر همه بنی اسرائیلنڭ الوغلاری ایله
برگه بابلگه کیتورتدی . . . بارسند زندانغه یابردی . آریستاؤایت
ایندردی . . . بوخلق آراسنده دانیال ایله حضرت عزیرده بار ایدی.
صوڭره بختنصر حضرت دانیالنڭ قدرن الوغلغن سیزدی . . .
بختنصر دانیالنڭ آتا برتوغان ایر قزنداشی صدقیانی اوز طرفندان

بنی اسرائیل گه پادشاه ایتنب، قەسكە یباردی . . .

آندە بر آز وقت اش باشقاروب توردی . . . اول وقتە ارمیا

(عم) قەس شریفە ایدی . . .

بختنصر ایله صدقیانی اللهدان عناب کیلاچک دیوب قورقتندی

اوشانداق بنی اسرائیل گەدە گناھلارندن توبە ایتارگە اوگت قلا ایدی .

بنی اسرائیل اللہ تعالی گە گناھلی بولغانلاری شیکلی ، شول

گناھلاری سببلی استلرینە ابرکلی ایتولسگان بختنصر گەدە قارشو

تورمە، باش تارتماق بولالار ایدی . . . حضرت ارمیا بنی اسرائیل گە

اوگت فائدە ایتما گاننی بلب آزالارندان چغب چیتکە کیتندی . . .

صدقیادە بختنصر گە قارشو تورونی تلی باشلادی . . .

بختنصر کوب عسکر ایله بروزیرون یباردی . . .

اول باروب قەسنى چلغاتندی ، اچیننە کرب

قەسنى یاندردی . . . بیت المقدسنى خراب ایتندی . . .

بنی اسرائیلنگ قایرسون اوتردی، قایولارن صدقیا ایله برگە

توقن ایتنب بابلیگە کیتوردی . . .

بنی اسرائیلنگ قایوسی مصرغە قایوسی مکەء مکرمە گە قاچدیلار .

بختنصر بابلین هم باشقە طرفلاردان، قەسكە کوب خلق کیترتب

بنی اسرائیل ایله قاتوشردی . اول خلقغە اوز آزالارندان بر خلیفە

قویدی . . . بواش بختنصرنگ پادشاه بولوندان اون توقزنجی یلد ایدی .

شولای ایتوب، یهودا همە بنیامین قبیلە لرینە بتدیلر . . .

یهودا دولتی بتنلای یوغالدى . بنی اسرائیل قولندان دولت کیتندی

صدقیا بنی اسرائیل پادشاهلاریننگ اینگ صوگی بولدی . آندان

صوگ بنی اسرائیل اچندن پادشاه بولمادی . . .

بروقندە بنی اسرائیلن قەسكە تورەلر قویولسادە اول تورەلک

شهر اچندە گنە بولوب، صوباشی (غرادسکی غلاوا) لک کبیگنە ایدی .

بختنصر قدسنى خراب اينگاندىن سوڭ شام يورتىنىڭ بتونسون
قول آستونە كرتى . . .

فرمانى مصرغە قىلدى. تىرە ياقداغى خلقىنى بىك قورقتى.
سوڭرە بختنصرنىڭ خلقى اوزىدىن سوڭ، آنىڭ ازى
ايپە اش قىلدىلار. شول روشدە گلدانىيە دولتى آلتىش سىڭز
يىل بابىلدە حكومت ايتتى. . . سوڭرە ايراندە بولغان «كيان»
دولتى كىلۇپ بابلىنى باصب، كلدانىيە دولتىن يوقغە چقاردىلار.
شول وقتدە بنى اسرائيل توتقنلىقدان قىلۇپ، اوزىيىرلىرىنە كىتىدىلار . . .
قدس شريفكە جىلۇپ، يىتىش يىلدىن بىر خراب بولۇپ ياتقان، بيت
المقدس «مسجد اقصا» نى ياڭادان بنا ايتتىلار . . .
بابلىن قايتقاندە ايكى مۇڭن آرتق علمايرگە قىسكە قايتىدىلار، آرادە
حضرة عزيردە بارايدى . . .

قدس شەرى ياندىرلغاندە، بيت المقدسك خراب بولۇپ، شونە تورات
كىتابىدە يوقغە چىققان ايدى . . . شول سىبىدىن اولوقتىن بىر بنى اسرائيل
اچنە شريعت حكملرى اونوتولمىش ايدى . . . بنى اسرائيلنىڭ علماهم
مشايخى بىر يىرگە چىولغاندە حضرة عزير توراتنى كوڭلىدىن او قودى:
علماتوڭلادىلار، يازب آلدىلار. حضرة موسى شريعتى ياڭادان مېدانغە
چىقتى. شول روشدە بنى اسرائيل گلدانىلرنىڭ قول آستلارنىدىن
قتولدىلار . . . امدولتىنى اوزلرى باش بولۇپ، توقمادىلار، ايران
دولتىدە بوينى صىدىلار. بختنصردان دورتيوز اوتوز بىشچى (۴۳۵)
يىلدە شەهور الوغ «اسكندر» ايران دولتىن چىقتى. بابلىنى آلغان آرادە،
قدسنىدە آلۇپ، بنى اسرائيل يونان «گريق» قول آستونە كرديلار . . .
سوڭرە روملىلار يونان مملكتىن آلغان وقتدە قدسنىدە آلۇپ،
بنى اسرائيل روملار قول آستونە كرديلار . . .

اول وقتلارده بنی اسرائیلدن باری شهر اچینه باش بولاتورغان «شجنه»
غرادسکی غلاؤا کبیلرگنه قویولا ایدی...

(زکریا علیه السلام)

حضرة زکریا سلیمان (علیه السلام) نسلندن در...

بیئت المقدس ده تورات باز وچی، قربان صویوچی توره (رأیس) بولوب
تور ایدی... الله تعالی آگا پیغمبرک بیردی.

خاتونی «ایساغ» برده بالا تابمی ایدی... ایساغ ننگ قزقرداشی
«هنه» اسرائیلنگ الوغلارندان «عمران» اسملی کمسه ننگ خاتونی
اولده بالاتابمی ایدی. (هنه) الله تعالی مکا بربالا بیرسه بیئت المقدس
خدمتنه قویسار ایسم دیوب ندر ایتدی... (۲)
ندری قبول بولوبمی، هنه جکلی بولدی. شول آراهه ایری عمران وفات
بولدی. بالانا بار وقتنی کپلیدی، تلاگانی بولماسه ده، قزبالا تابدی. آتن
«مریم» قویدی.

یارب! قزتودرم، سین آنی میندن قبول ایتکل! دیوب الله تعالی گه
بالواری. ایلتب بیئت المقدسکه قویدی. آلگوز، بویالامسجدکه ندر!
دیوب شونداغی خدمتچیلرگه بیردی. خدمتچیلرده الوغ کمسه ننگ بالاسی
بولقدان، بو بالانی تربیده ایتب اوستررگه کوکل قویدیلار...

حضرت زکریا مریمنی آلوب خاتونی ایساغ یاننه قویدی. حضرت مریم
آناسیننگ توغانی ایساغ قولنده اوسدی... زورایا توشکاچ، حضرت
زکریا آناغره بر آبورم بولمه ییصانیدی. آنی شونده قویدی. اول شوندا
عبادت قلوب توردی. یاننه حضرت زکریا دن باشقه هیچ کم کرمی
ایدی حضرت زکریا اوزندن صولگ اوزننه قالاچق بالاسی بولماوغه بیگ
(۲) اولوقته اربالا توغسه بیت المقدس خدمته قویو برادتا ایدی. هنه اربالا تلامدن
شونده قویونی ندر ایدی.

موندان صوڭ عبدالمطلب قريشدا ماظم اسملى بر قزنى نكاملندى

۶۳ - ۶۴

موندان صوڭ عبدالمطلب قريشدا ماظم اسملى بر قزنى نكاملندى
آناردان بر اير بالا توغدى...

اسمن عبدالله قويدى . محمد (عهم) نورى آنارغه كوچدى
مكده اولده رهك باش بولغان جرهم قبيلهسى استنه بردشمان كيلوب،
آلارنى يمن يورطنه قاچروغه سبب بولغان ايدى . جرهم قبيلهسى قاچار
وقتلارنى كعبه نىڭ زىننلرنىڭ كوپ نسته لرنى ، دشمانغه بولماسون ،
ديوب ، زمزم قيوستنه توتورغانلار ايدى .

دشمان سيزمسون ديوب ، قامش توفراق ايله طملاغانلار ايدى .
شوندان صوڭ زمزم قيوستىنىڭ اورنى قايدى ايكانى بلىنى ، كوپ يىللار اوتدى ..
بركونى عبدالمطلبكە توشنىڭ زمزم قيوستىنىڭ اورنى قايدى ايكانى ،
نېندى بېلىڭو ايله تابو مېكىن ايكانى بىلىرتلىدى . . . شوندان صوڭ
عبدالمطلب زمزم قيوستىن تابلوى . . . اوغللارى ايله برگالەشب ، آنى
قازدىلار . قيو اچىنىڭ : قىلچلار ، صوغش كېوملىرى ، آلتون ، كمشىن
ياصالغان زور ، زور صورتلر چىقتى . . . عبدالمطلب بو ايبىرلرنى
بارنىڭ آلىدى . . . زور صورتلرنى كعبە نىڭ ايشىڭى تويىنە قويدى . . .
زمزم قيوستى تمام تزهلىدى . . . شوندان صوڭ حاجىلرگە زمزم صوى
الەشە باشلادى . . .

قريشنىڭ بابالارى بولغان ، حضرت اسماعىلدىن قالغان برايسكى
قيونى ، نېچە يىللار يوغالوب ياتقانى صوڭنىڭ تابقانى سېپىلى ، عبدالمطلبنىڭ
خلق آلدندە قدرى تاغنى آرتىدى . . .
عبدالمطلبنىڭ اوغللارى :

۱) حارث ابو طالب ، ابولەب - عىداق ، حىل الكعبە - مقوم ،
زبېر ، ضرار ، قثم ، عبدالله ، حمزە ، عباس ايدىلر . بولاردان بارى
قثم گنە ياشلى وفات بولغان . . .

بر اير بالا
توفرى
لا اله الا الله
محمد رسول الله

زمزم صوڭ
زمزم صوڭ
عبدالمطلب
مىر
يا

عبدالمطلب بالالاری آراسند «عبدالله، نى بيك آرتق سويه ايدى، چونكه آراده اينك گوزهل واينك تقواسى اول ايدى...»
پوزنده پيغمبرلك نورى بار ايدى... قصينك توغىنى «زهره بالالارى» نك شىغلرى «وهب» نك قزى «آمنه» قريشك الوغ لارندن، تيك بولغان بر قز بولغانغه كوره، عبدالمطلب اوغلى عبدالله غه آنى نكاح ايتلىدى. اول چكلى بولغاچ، عبدالله داغى نور آمنه گه كوجدى. بو وقتك قريش اچنك بيك قاتى آچلق ايدى: يمشلر قورينك قالب، بولماغان ايدىلر...»

آمنه چكلى بولغاچ، رسولن آنا قارننه توشو سببلى، الله تعه قريشك باغچالارينه، عمده كورنگان، بيك كوپ يمشلر اوستردى. هر برسى بايدىلر... عربلر اول يلغه «سَنَةُ الْفَتْحِ وَالْإِبْتِهَاجِ» بخت آچلو، هم شادلق يلى ديدىلر...
آمنه چكلى وقتك عبدالله شام سردا گيرلرى ايله مدينه گه كيتدى آنك هسسته لانب، بيگرمى بش ياشنك ايكان وفات بولدى... رسولن توغما سندان لك يتيم قالدى...»

(فيل وقعه سى)

نيچه يللر «يمن» ده پادشاهلق اينكان «حمير» دولتنه تىچكدر بر كيمچىلك كيلوب، حبشيلر عربستان ياننه كيلوب يمن مملكتن آلدىلر. حبشيلرنك پادشاهلىقى «أَبْرَهَه» اسملى كسه گه تابش لرلغاچ يمن نك «پايتختى» بولغان «صنعا» شهرنده، بر كليسه (عبادتخانه) ياساندى... موفى ياصاب، عربلرنى كعبه دن، بيزدرو، كعبه اورننه صنعا كليسه سنه قاراتو ايدى... اما عربلر ايسكى زماندن بيرو هر يلك بر مرتبه كعبه نى زيارت ايتب كيلر ايدى.

صناعا كليسە سنە كوئل بېيرو بر باقە تورسون ، آنسى يوق ! بلكە
اول كليسه گە بىك دشمانلىق كوزى ايله قارىلار ايدى .

آرادان برەر رسى ، اول كليسه نىڭ اچنە طشقادە چىغان دىلر .
« ابرهه » نىڭ بواشكە كىفى چوالوب ، كعبەنى واتىرو ايچون بىك
زور قوتلى عىسكەر حاضرلدىن مەگە يونالە . . . عىسكرى ايله « طائف »
دىگان بىرگە كيلوب توشەدە ، بر نيچە عىسكەر ايله بر كىشىسون مەگە
بىارەدر . . . آلامە خەلقى نىڭ حيوانلارن سرب طائفكە آلوب كىنەلر .
اول حيوانلار . آراسىنە عبدالمطلبنىڭ دورتيوز باش توهسى بار
ايدى . عبدالمطلب بو حالتى كورب ابرهه ياننە كىنە . ابرهه گە :
مەكە نىڭ رۇيسى كىلگان دىوخبر بىرەلر . ابرهه بىك الوغلاب قارشو
آلا . عبدالمطلب توهلارن سورى . ابرهه ايفە : مېن كعبەنى واتماونى
اوتتورگە كىلگان دىوب تورامن ، ، سېن توه قايفوسىنە اىكانسون !
دېه . . .

عبدالمطلب ايتە :

مېن كعبە خوجەسى توگل ، توهلر خوجەسى شوڭا كورە توهلرمنى صورىم !
اما كعبە نىڭ خوجەسى ، الله تە ، اوز يورطن اوزى صاقلار دىدى
ابرهه عىسكرنە بىوردى :

حيوانلارنى كىرى بىردىلر .

عبدالمطلب قايتوب : كعبەنى ، خوجەسى الله تە اوزى صاقلار
دىوب ، قريشنىڭ كوكلرون طنچلاتىدى . عبدالمطلب ابرهه كعبەگە
ضرر كىتورە آلاماونى ، ھەم رسولزنىڭ ايكى آى صوڭى توغاچاقنى ،
توش كورب ، بىك يىخسى آڭلاغان ايدى . كوئلن اوتورتقان ايدى .
ابرهه نىڭ صوغىشلار دە اوزى ايله برگە بىر تە تورغان بىك زور بر فىلى
بار ايدى .

اېرھەنڭ بلونىڭ اول فيل بارنى ، ھەر بىر دىشماننە استىن بولو مەن سانالا ايدى .

شول فيلن عىسكەر قولىنە بىيرب ، مەكەگە يباردى . فيل مەكە ياننە يىتىدىك تىزىن چوگى . نىقدىر كەبەنى خراب ايندىرر ايچون قوالاسلار دە ، فيل بىر دە قوزغالمادى . باشقە طرفقە قوالاسلار راحتلەنب بارا اما كەبە طرفنە يىرتمەچى بولسالىر بىر دە قوزغالمى ، قىزلىن چوگە دە ياتادى . شولاي ماتاشب ، تورغان آرادە ، اللەتعالى بىك كوپ ابابىل قوشلارن يباردى . ھەربىرىنڭ بىرىنە ، آياقلىرىنە برە كەچكە تاش بارايدى . شول تاشلار ايلە عىسكەر باشنە آتوب ، ياراليلار دە ، شول ساعىت يارالانۇچى ، وفات بولا ايدى .

عىسكەرنڭ كوپسى ھلاك بولدى . قالغانى آندان موندان قاچب ، يەن طرفنە كىتىدىلر .

اېرھە دە قاچب ، صنعاگە كىتدى ، اما بىك قاتى خىستە بولدىندان ، كوپ تورمى وفات بولدى .

— اوزىنن صوڭ اېكى اوغلى (بىرى آرتوندىن بىرى) آز آز پادشاھلىق ايتكانلر دە ، ازاقلامى ، دولتىرى يوققە چىغان .

اېرھەنڭ عىسكەرى بو بلاگە اوچراغاج ، مەكە اھلى ، عىسكەرنڭ ماللارن آلوب قالدىلار .

رسول اللەنڭ ھىرمىنە قىرىش اېرھە بلاسنن ، بىك جىئىل قىتولدىلار ، استنە ماللار دە آلوب قالدىلار . — قىرىش قىبىلەسى ايلە آرالارى توك بولماغان عرب قىبىلەلىرى . بو فىل وقە سىندىن صوڭ ، قىرىش ايلە صوغشو ھم تارتوشودان طىولدىلار . آلارنى اللەتعالى صاقلى دى ، اشاندىلار . بو يىلنى عربلر « عام فىل » فىل يىلى دىيار .

بو يىل « مىلاد عىسى » ھىزىرت عىسا توغوندان بشىوز آلتەش توغۇنچى (۵۶۹) يىل ايدى . اېرھەنڭ مەكەگە كىلۇب كىتۇى « محرم » آيىنڭ اورتالارندە ايدى .

شوندان ایلیلی کون قدری اوتکاج «ربیع الاوّل» آینده رسولمز دنیاغه کیلیدی . کوبرهك عالمز قاشنده ربیع الاوّلنك اون ایکنچی کونی ایدی دیلر .

«مولد» بایرامی دیگانهز رسولاللهنك توغان کونی دیمکدر .

(محمد علیه السلامنك آنادان توغوی)

میلاد عیسان بشیوز آلتمش توقزنجی (۵۶۹) یل آپریل آبی اچند ، ربیع الاوّلنك اون ایکنچی کونی دوشنبه کون تاك وقتند رسولمز محمد علیه السلام دنیاغه کیلیدی .

آدم علیه السلام دن بیرلی بالادان بالاغه کوچب کیلگان نورنك ایاسی دنیاغه چقدی .

بوکون هر برپت ، یغلاب یوز توین یاتدیلار . اوتقه تابنوجیلارنك مك یللار یانغان اوتلاری سوندی .

بعض یلغلارنك صولاری کییدی . . صوسز بیولرگه صر آرندی تاغی بولارغه باشقه کوب تورلی عجب اشلر بولدی .

(محمد علیه السلامگه پیغمبرك کیلوی)

قرق یاش تمام بولغاندان صوك ، الله تعالی حضرتلری محمد علیه السلامگه پیغمبرك بیردی . رسول بولدی .

پیغمبرلگی باشك آلتی آی قدری ، کیچلرده توشلر کورب ، شول توشلرنك هر برسیده کون کبی یورالوب ، تورلی کیلوب توروی ایله باشلاندى .

اول آرالارده یالغز تورونی تلادی . «حرا» تاغنه بارب عبادت قلا ایدی .

شول وقتندوحی باشلانب ، حضرت جبرائیل علیه السلام کورنوب

كېلىدىكە « اقرأ باسم ربك الذى خلق ، خلق الانسان من علق ، اقرأ وربك الاكرم الذى علم بالقلم ، علم الانسان ما لم يعلم » آيتلىرىنى ايندردى . باشده وحى كېلگاندە حضرت رسول بېك قورقندى .

تترەدى ، خىدىجە ياننە قايتوب ، باشندان طمالاتب ، ياتدى .
موندان صوڭ اوچ يىل حضرت جبرائىل كېلىمى ، كورنمى توردى .
اوچ يىلدىن صوڭ ، يىنە هوادە حضرت جبرائىلنى كوردى .
قورقنبا ، تاغىن تومالاتب ، ياتدى .

اول وقتندە تاغىن حضرت جبرائىل كېلوب كورندى .

« يَا أَيُّهَا الْمُدَّثِّرُ قُمْ فَأَنْذِرْ وَرَبُّكَ فَكْبَرٌ

وَثِيَابُكَ فَطَهِّرْ وَالرُّجُزَ فَاهْجِرْ ،

وَلَا تَمُنَّ بِتَسْكَرٍ وَلِرَبِّكَ فَاصْبِرْ »

سورەسىنى اوقوب كىتىدى . موندان صوڭ حاجت كورلگان صابىن ، الله تعالى قرآن آيتلىرى ايله حضرت جبرائىلنى يبارە توردى .
يېگرمى يىلدىن آرتغراق وقت ھىمىشە وحى كېلە توردى .
يساڭا شرىعت باشلاندى . آسداغى شرىعتلرنىڭ ھىكملىرى بىترلدى . رسولمۇز خلىقنى حق دىنىگە اندى باشلادى .

(باشلاب رسولمۇزگە ايمان كىتروچىلر)

ايڭك الڭ رسولمۇزنىڭ اندە وىنى قبول ايتوچى ، اسلام دىنىن قبول ايتوچى ، حضرت خىدىجە بنت خويلددر . رسولمۇزنىڭ اولگى تىل ھالندە آلغان خاتونىددر .

آندان صوڭ حضرت ابوبكر رضى الله عنه در .

آندان صوڭ حضرت على رضى الله عنه در .

حضرت على صبى وقتندە اسلامنى قبول ايتىدى .

شول آرادە يىنە رسولمۇزنىڭ آزاد قىلغان قلى زيد بىن ھارثە

اسلامنى قبول ايتىدى . .

صوكره حضرت ابو بكر نك اندهوى آرقاسنك حضرت عثمان
رض الله عنه اسلامنى قبول ايتدى ...

اوشانداق : عبدالرحمن بن عوف، سعد بن أبى وقاص ازبیر
بن العوام، طلحه بن عبدالله حضرت ابو بكر نك ديملهوى بويىنچه
اسلام قبول ايتديلر ... بركنكده حضرت رسول ياننه بارب طهارت
آلوب، نماز قلديلار. ايك الك اسلام قبول ايتوچيلر اوشبولاردر ..
آلردان صوك اسلام قبول ايتوچى :

عبیده بن عبدالله بن الجراح، حباب بن ارث، عمر بن الخطاب،
سعید بن زید بن عمرو بن نفیل، آنك خاتونى فاطمه بنت الخطاب، ابو
سلمه بن عبدالاسد، ارقم بن ارقم المختوش، عثمان بن مطعون، بولارنك
توغانلارى : قدامه ايله عبدالله، يته : عبیدك بن الحارث بن عبد مناف،
عبدالله بن مسعود، بلال حبشى، صهیب رومى، عمار بن ياسر ايله
آتاسى « سمیه » ایمان ايتديلر ... موندان صوك جيلوب، جيلوب
كيلوب ایمان ايتنه باشلاديلار ... رسولمگه قرى ياش تامانك
مكده وقتنك پیغمبرلك كيلدى. پیغمبر بولغاچ مكده اون اوچ يل
توردى ...

— رسولمزنك توغویك مكده در.

هجرت الله نك بیورغى ايله پیغمبرلگنه اون اوچ يل تولغاچ،
مكه شهرندن بتنلاى كوچب، مدینه شهرینه کیتدى . مكه دن مدینه گه
كوچوون «هجرت» ديلر ...

رسولمز ايله بركنكده مكه دن مدینه گه كوچوچى صحابيلرنى
«هاجرین» ديلر ...

مكه دن كوچكانده رسولمگه بولوشوچى صحابيلرنى «انصار» ديلر ...
— نصارانك يل تاربخلرى حضرت عيسى نك توغوندان باشلاب،
صانالغان.

مثلا ميلاد «عیسی دن حاضر جر مک تو قز یوز یدنچی یل ...»
مسلمانلارنڭ یل تاریخی هجرتدن باشلانغان ماضرنه هجری بر مک
اوچوز یگرمی بیسنچی یلدر ...

نصارانڭ یل باشی غنوار آیندان، مسلمانلارنڭ مُحَرَّم آیندان
الماشنه در ...

رسولمز حضرت خدیجه وفاتنه قدر بر خاتون ایله گنه توردی ...
اول اولساندان صوڭ حضرت ابوبکرنڭ قزی حضرت «عائشه» نی
آلدی ...

رسولمز نڭ خاتونلای اون دورتلب بولغان ...

(كوب خاتون آلو)

رسولمز نڭ اون دورت خاتونی بولغان. اما اول خاتونلاردان
حضرت خدیجه ایله حضرت عائشه دن باشقاسی بر نیت ایله آلفغاندر ...
قايوسون صوغش وقتنك آلفان. آنی آلفانك دینگه قوت بولورلق
بولغانلقدان ... مثلا بر خاتون نڭ نسلی زور، آغانسی كوب ایكان.
رسولمز آنی آلفانده دینگه زور قوت بولاچاق بولا ... چونكه عربك
قدالق بیک زور یاقنلقدر.

قايو خاتونینك نسلی، بیک اوصال بولوب، دیننی آلفه یباروده
ضرر ایبارلك بولغانه، تیزرک آلاز ایله قدالاشب، ضررلارندن قتلولو
ایچون آلفان.

یوقسه بز نڭ تاتار ملالاری کبی، نفس سیمرتو ایچون توگل .
دین قوتلو ایچون آلوی شوندان - اوق بلنه در الله تعالی قرآن شریفن:
دورت خاتون آلونی بیان، ایتوبده رسولمزگه اون دورتنی آلورغه
رضعت بیرگان.

یوقسه قرآن - نڭ باشقه حکملرنده، رسولمزده، باشقه امتی کبی
برابردر

برابردر. باری بوخاتون آلوده قرآن حکمندن طش قلماس ایدی. — اما بزنگ خاتونلار جیرومز، قرآغه بتنلای کیری: چونکه قرآنده بر ایر دورت خاتوننی نکاحنده توتوی درست بولوی، بر نیچه شرط ایله بیان ایتولگان:

(کوب خاتون آلونک شرطلاری:)

(۱) بر ایرنگ خاتونی بار ایکان، اما شریعت بوینیچه توررغه گناهدان صاقلانورغه، بوخاتونیغنه، بیتهچک بولماسه، مونک ایله گنه تورغانده گناغه کروشودن چاره بولماسه ایکنچی خاتون آلوررغه رغصت بیرلگان.

(۲) — بر خاتون بار، اگر آنی بوکشی آلماغانده، اول خاتوننگ دیننه ضرر کیلاچک، یا جاننه ضرر کیلاچکمی شول وقتک ایکنچنی آلو درستدر.

(۳) شریعت بوینیچه، اولگی خاتونی، بوی صنمی ایکان، همده تزهلو احتمالیده یوق ایکان، بو وقتک بتنلای آیوروب ایکنچنی آلو تیوشلی بولادر.

هرنچک بولساده ایکی خاتون ایله توروچی، هر ایکسون برابر عدللك ایله توتماق تیوشلی.

رسولمزنگ اوندان آرتق اوزی چقغان صوغشلاریده بار اما آلارنی بو اورنده بیک قضاغنه بیان ایتهمن

(ایکنچی فصل)

(رسولمزنگ صوغشلاری)

رسولمزنگ بار صوغشی اوتوز آلتی همده قرق دیوچیلرده بار... اوتوز آلتی دیوچیلر ایته: اون سیگزنده اوزیده بولدی... قالغان ان سیگزینه گاماند بوشچی لارغنه یباردی... دیوب.

(اولىگى صوغشى :)

اولىگى صوغشى «ودان» صوغشىدۇر. ھىجرىتىن سوڭ... رسول اللہ غە
خىرىبىر دىلەر :
مكە دەگى قىرىش قومىدىن بىر جماعت، مكە دن جىولوب صوغشى نىتى ايله
چىغانلار دىوب .
شول خىرىنى اشتىكاج، رسول اللہ دە، صحابىلاردان بىر نىچە گروھسى
ايله جىولوب چىقتى... باروب «ودان» دىگان اورنگە توقتادىلار...
رسولمىز شول چىقدان عبىدە بن الحارث نى باش ايتىب مھاجرلردىن
بىر گروھ صحابىلرنى دشمانغە قارشو بىباردى...
آلارغە قىرىش قومىدىن بىر گروھ اوچرادى. آزالارندە آتوشو بولدى .
اما اولو بولمادى .
بوصوغشى ھىجرىتىن اون ايكى آى سوڭ صفر آينىدە ايسى

(ايكنىچى صوغشى)

بوصوغشىنى «غزوة النخلة» دىلەر .
رسول اللہ مھاجرىندىن اون بىر اير ايله بىر اير عبد اللہ بن جىش نى
عمرو بن الحضرمى گە بىباردى. آنىڭ ياننىدە ايدە شلىرى قىرىش دن بىر
گروھدە بار ايدى. يانلارندە يوزم (ۋىنا گراد) زىت مالى ھەمە
باشقە ماللاريدە بار ايدى .
صحابىلەرمىز خىرما آغاچى «نخلة» توبىنە توشىدىلەر .
شول وقتدە يانلارندە ان عمر و بن الحضرمى قىرىش جماعتى ايله
اوتب كىتىدىلەر .
صحابىلەر بولارغە قارشو چىقىپ عمرو بن الحضرمى نى اوتردىلەر ،
ايكى قىرىشنى اسىر ايتىدىلەر . قالغانلارى قاچتى .
صحابىلەر بولارنىڭ يانلارندە بولغان ماللارن آلوب ، ايكى
اسىرنىڭ آلوب مەدىنە گە كىرى قايىدىلەر .
بوصوغشى ھىجرىتىن اون آلتى آى سوڭ جمادى الآخرە آينىدە ايدى .
اوچىنچى

«اوپچى صوغش»

بدر صوغشى. بو صوغش زمانينه قاراغانده ياپون ايله روس
صوغشى درجه سنه در .

بدر بر اورن اسميدر .

رسولمزرگه خبر بولدى:

ابوسفیان بن حرب شامدان، يتمش لب قريش سودا گيرلری
ایله صوغش نیتلب، مدینه طرفینه چقى! دیوب شوندان صوگش رسول
اللهده اوزینگ صحابیلرندن انصار هم مهاجرین قاتوش اوچیوز
اون اوچ کمسه ایله چقى، بوخبر مکه گه يتوشدی. مکه دن مکه ايكیوز
ایلی کشى چقىلار. مکه دن چغوچیلار شام کاروانن کورگاچ اوچیوزی
کیری قایتوب کیتدی. توقز یوز ایلی کمسه صوغشغه قالبی .
شوندان صوگ ایکی طرف قارا قارشو کیلیدیلر . الله تعالی
مسلمانلارغه یاردم بیردی کافرلر جیگلدیلر . آلاردان يتمش کمسه نی
اوتردیلر، تاغن يتمشنى قولغه آلدیلار .

بوصوغش توقز یوز ایلی قريشنگ الوغلاری صندلاری حاضر ایدی .
مؤمنلر اوچیوز اون اوچکنه بولسالارده مکه یکرى مشرکنى
قاچردیلار .

بوصوغش هجرتدن بیگرمچی آینه رمضان آینه بولدى .

(دور تىچى صوغش)

بوصوغش «غزوة السويق» آتالدر .

مشرک موند بدر آچون آلونى تلاب باشلیلار .

بدر صوغشندان صوگ ابوسفیان اوزینگ ایبده شلری ایله
مدینه گه کیلورگه چقى . همه رسول اللهنگ بعض صحابیلرن
اوترمیچه قایتما دیو آند ایتدی .

مرثد بن مرثد ھمەك عاصم بن ثابت بن ابى الافلح يىدى گروھ
كەسە ايلە مشركلرگە قارشى يبارلمش بولدى:

بولار بارب، رجبە چقرىنك اچتە توشدىلر .

صوگرە مەكەدەگى بىن مشركلر چقىدىلار دە، بارنەك اوتردىلر...
مرثدى ھەمە بىر ايرنى قولغە آلدىلار . . بو ايكسن مەگەگە آلوب،
شوندە اوتردىلر . . . توقر كشيەن بارى براو سلامت قالدى . . .
آينەك صوغش اورنندە اولىگان دىوب، قالدىرغانلار ايدى.

(توقزىچى صوغش)

محمد بن مسلمە ايدىشلرنىن بىر گروھ ايلە مەكە طرفنە يبارلدى.
آلارغە قارشى مشركلر چقىدىلار دە، بارنەك اوتردىلر بارى محمد بن
مسلمەنى اولىگان فرض قلوب، اولىكلر آراسنەك قالدىرغانلار دە
قتولوب قايتقان .

(اونچى صوغش)

بو صوغشنى « غزوة بئر معونة » دىلر .

عامر بن مالك عربلرنىڭ آتلى صوغشچىلارنىڭ بىرى ايدى،
اول رسول اللەغە خط يازدى .

(خطى اوشبو رە ووشدە ايدى :)

مىنم يانمە قرآن اوبىرەتدى، دىن حكملرن آڭلاتوردى ايرلرگىنى
يبار، آلارنى ضرر كىترودىن صاقلاونى اوز استمە آلامن ! دىوب،
شوندەك صوڭ رسول اللە مهاجرىن ھم انصاردىن اون دورت صحابى
ايلە بىرلىكەن مۇندىن عەر والساعدى حضرتلرن يباردى . بىر كىچ
سىرايتىد كلرنىن صوڭ يولەك ايشتىدىلر . عامر بن مالك وفات بولغان دىوب،
بوخېرنى رسول اللەغە يازدىلار .

رسول الله آلاغه دورت كسمه نى يباردى . بولار باروسى برگه
 «معونه» قىوسى «بئر معونه» ياننه بىنكاچه باردىلار . شول بىرده
 آلارنىڭ استلرينه عامر بن الطفيل كىلوب چىقىدى . عرب قىبىله لرندىن
 (دعل ، زكوان ، بنوليمان ، عصينه كىبىلر) ايله برگاله شب ، صحابىلارنىڭ
 باروسون اوتردىلر . بارى عمر بن امية الضمرى ، سعد بن ابى وقاص
 تاغنىك بىر اير بو اوچس ، آرتقاراق قالبوب ، كىيله لر اىكان ، شولاغنه
 سلامت قالغانلار . اىبىشلارن اوترگاننى بىلگىچ بولارمىدېنه گه كىرى
 قايتوب كىتىدىلر ، حالنى رسول الله غه بىيان ايتىدىلر .
 رسولمىز قرق كونگه قىردى ، تگى صحابىلارنى اوتروجى قىبىله لرگه
 بىلدىدا ايتىدى .

(اون برنچى صوغش)

كعب بن اشرف دىگان منافقنى اوترگان صوغش . رسولمىز محمد
 بن مسلمه ايله اوچ كسمه نى كعب بن اشرفنى اوترگره يباردى . شول
 كسمه لر باردىلارده اوتردىلر .

(اون ايكىنچى صوغش)

مولى «عزوة بنى النضير» دىلر .
 بو صوغشنىڭ سىبىن عمرو بن امية الضمرى بولغان «بئر معونه» صوغشندان
 قىلوب قايتوب كىيله اىكان . مدينه ياقىندىك ، بنى كلاب قىبىله سندن ايكى
 اير چىغىب كىيله لر . آلار رسول الله غه ايمان كىتورگانلر اىكان . عمرو
 بن امية آنى بىلمگان . توتقاندىك ايكسندىك اوترگان .
 شوندىن صوڭ بنى كلاب قومى كىلوب ، رسول الله دان دىت تولد .
 تىدرونى استىلر ، رسول الله حضرت ابوبكر ، عمر هم على رض .
 لر ايله بنى النضير قومنه باروب ، اوز قىبىله لرندىن بولغان عمرو بن
 امية گه دىت تولد گرگه بولوشولارن اوتتند . باشىك بنى النضير شوندى
 تولد ولرگه بولوشوغه وعدا ايتوشكان ايدىلر .

بنوالنضیر، آچو ایتب رسوالله فی اوتروگه قصد قلدیلار .
شوندن سوگره حضرت جبرائیل کلوب، بواشدن خبر بیردی .
رسول الله آرالارندن چغب، مدینه گه قایتدیگه عسکر جیارغه توتندی .
کوب عسکر ایله باروب: چلغاب آلدی: خرما باغچالارنداغی
خرما آغاچلارن کیسدرندی . بنالرن واندردندی، سوگره بنی النضیر
تورا تورغان پیرلرندن، تاشلاب کیتوگه راضی بولدیلار . ماللارتدان
هربرسی ایشاک استنه جکوی ممکن بولغان قدرنی جکله تبدیلرده شام
یورطینه کیتدیلر . شولای ایتب یورتلارن تاشلادیلار .

(اون اوچنچی صوغش)

بو صوغشنی « غَزْوَةُ بَنِي الْمُصْطَلِقِ دِيلِر .
رسولمز عسکری ایله برلکک، حضرت عائشه فی آلوب چقغان ایدی .
بنی المصطلق قوم ایله صوغش قلدیلار . بو صوغش حضرت عائشه
حقنک یوقبار جالالار جابدیلار . الله تعه اول سوزلرنک جالا ایکانن
حضرت عائشه نکی پاکلفن بیان ایتب اون بییدی آیت ایندردی .

اون دورتنچی صوغش

بو صوغشنی « غَزْوَةُ ذِي قُرْدِ دِيلِر .
اعرابیدن برنیچه کشی مدینه تیره سنک بولغان صولارغه کیلوب،
توله رن صوغاردیلار . رسول الله آلازلک یانده چقدی . قایتوب کیتولرن
اوتندیگه، اوزیده صحابیلری ایله کیری قایتندی .

اون بشنچی صوغش

مونی « غَزْوَةُ الْحُدَيْبِيَةِ » دِيلِر
« حُدَيْبِيَةِ » برقیو اسمیدر . اول اوروننی شول قیدو اسمی
ایله آتالندی .

رسول الله صحابيلردن بعضسى ايله نفل حجي قلور ايچون چقغان ايدى : « عسغان » ديگان بيرده توقناديلار .
شونده مشركلر ايله ايكى آراده تاشلار ايله آتوشديلار .

اون آلتونچى صوغش

موفى « غزوة الخندق » ديلر . خندق كاناو معناسنده مكه اهلى اعرابيلرنى جيوب، اون سيگزمك ايربولديلارده ، مدينه نى كيلوب چلغاب آلديلار .

شوندان صوڭ رسول الله مدينه تيره سنه كاناو (مقر) قازرغه قوشدى . كافرلر آڭلاماسدان كيلوب توشسونلر ايچون .
كافرلر اون بش كوندن آرتق مدينه نى قاماپ تورديلارده ،
آخرنك الله تعالى ، بر صالحن ييل يبارب ، همه سنه قاپردى .

اون ييدنچى صوغش

موفى « غزوة بنى قريظه » ديلر .

بنى قريظه قومي ايله صوغش مدينه ياقننده بولدى... رسول الله ايله آرالارنده قارشو تورماسقه ، دشمانغه بولوشماسقه بيرگان وعملرى بار ايدى .

خندق صوغشك كافرلر ياغندان بولوشقانلار ايدى . . . شول وعملنى بوزغانلارى ايچون، رسول الله آلارنى عسكر ايله قاماپ آلدى...
سعد بن معاذنىڭ حكمنه راضى بولغانچاغه قدير قامالوب تورديلار... صوڭره سعد بن معاذ خندق صوغشك بولوشقان دورتيوز ايملى (۵۰) كشى نى اوتروايله حكم ايتدى... آلا آراسنده « حيبى بن اخطب بن اسيدده بار ايدى .

اون سيگزنچى صوغش

موفى « غزوة ذات الرقاع » ديلر .

رقاع جاماولق، چوپرهك كيساگى ديگان سوز .

بوصوغشده صوغشچیلار بالان آباق ایدی .

بول بیک تاشلقلی ایدی .

آیاقلارینه چوپرهك کیسا کلری بیلیر ایدی .

اول چوپرهك کیسا کلری بولدنه توشب قالا ایدی .

شوگا کوره جاماولق ایاسی صوغش دیوب آتالندی . بوصوغشده

صلوة الخوف (دشماندان قورقغانده او قولاتورغان روشده او قولدی

فرض نمازلارنی . . .)

اون توقزنجی صوغش

مونی خیبر صوغش دیلر .

خیبر برشهر اسمیلر .

بوصوغش هجرتدن آلتی یل اوتکاج بولدی .

خیبر شهرن آلدیلار .

« یگر منچی صوغش »

مونی « غزوة مؤته » دیلر .

رسول الله مهاجرلر هم انصارلاردان کوب صحابینی بیاردی . آلاغه

کاماندر ایتم « زید بن حارثه » فی « حضرت علی » ننگ توغانی « جعفر

الطیار » فی ، « عبدالله بن رواحه » فی و بولارغه باشقه لارنی بیاردی .

« یگر می برنجی صوغش »

مونی « انمار » صوغش دیلر .

رسول الله صحابیلری ایله چقغان ایدی .

آراده صوغش باشلانمادی کیری قایتدیلار .

« یگر می ایکنجی صوغش »

مونی « غزوة فتح مکه » مکه فی آغان صوغش .

رسول الله مدینه دن : مهاجر انصاردان اون ننگ صحابی ایله

باروب مکه نی آلدی .

« بشنچی خانيفه »

مجتبی ابو محمد بن علی بن ابی طالب بن عبدالمطلب الهاشمی العلوی در .
آلتی آی مقداری خلیفه لك ایتب فتنه فی باصو ایچون، خلیفه لکنی
معاویہ گه تابشردی.

حضرت حسن ایله اوتوز یل تمام بولدی. وفاتی، هجرتدن ایلمنچی یل
ربیع الاوّل آینده مدینه ده قرق بییدی یاشنده وفات بولدی.

بو خلیفه لردن قالغان اوچ رئیس بار: اولنگسی: ناصر ابو عبد الرحمن،
معاویة بن ابی سفیان — صخر بن حرب بن امیة القرشی الاموی در.

هجرتدن قرق برنچی یل جمادی الاولی آینده پنجشنبه کون حضرت حسن
خلیفه لکنی آگاتابشردی: وفاتی: هجرتدن آلتمشنچی یل رجب بییگرهی

ایکسند پنجشنبه کون، دمشق ده یتمش سیگز یاشنده وفات بولغان
ایکنچسی: شهید ابو عبد الله حسین بن علی ابن ابی طالب، بن عبدالمطلب

الهاشمی العلوی در.

کوفه اهلی حضرت معاویہ دن صوڭ صایلا دیلار. اما تقدیر گه نه چاره
اورناشب یتماسدن ایلی سیگز یاشنده، عراق بیرندن کوفه ایله حله

آراسند « گربلا » دیکان بیرده شهید ایتدی لر هجرتدن آلتمش برنچی
یل محرم اونوسند جمعه کون اییدی. اولوقنده معاویہ اوغلی یزید خلیفه

اییدی.

ه اوچنچسی: العابد ابوبکر عبد الله بن الزبیر بن العوام بن خوید
بن اسد بن عبد العزی بن قصی بن کلاب القرشی الاسدی در.

حضرت حسین شهید ایتولسگانن صوڭ صایلا دیلار. هجرتدن آلتمش
اوچنچی یل اییدی.

خلیفه لك توقز یل توردی.

هجرتدن یتمش اوچنچی یل اون بیینچی جمادی الاخیره سهشنبه کون
که ده یتمش اوچ یاشنده شهید ایتولدی.

ایکنچی طائفه سفیانیه پادشاهلاری

بولار «بنی امیه» خلیفه لزندن برنجی بولسکهر. دولتلاری بیگرمس
اوچ یلدا ان آرترغراق عمر سردی. اولزلی اوچ ایردر:

اولگسی: ناصر ابو عبد الرحمن معاویه بن ابی سفیاندر بیانی اوتدی.

— ایکنچیسى: معاویه اوغلی «یزید الاموی» در.

— اوچنچیسى: الراجع الی الله، ابولیلی معاویه بن یزید بن معاویه

در... آتاسی یزیددن صوڭ خلیفه بولدی. قرق کون اوتکندن

صوڭ الله دن قورقوب، خلفه لگن تاشلادی. خلفاء امویه آراسندک مونڭ

کیس گمسه کوندز شه م یاندر ب از لسنه ده تابلماس.

(اوچنچی طائفه = مروانیه تورهلری)

بولار خلفاء امویه نڭ ایکنچی بولگیدر.

دولت لری نڭ عمری آلتمش آلتی یل بولدی. باشلانوی: هجرتدن

آلتمش آلتنچی یل نڭ صفر آیندن، بتوی یوزده اوتوز ایکنچی یلک

باری اون بر سه خلیفه لک ایتدیلر.

— اولگسی: مؤتمن - ابو عبد الملك مروان بن الحکم بن ابی العاص

القرش الاموی.

— ایکنچیسى: موفق (مؤتمن اوغلی) - ابوالولید عبد الملك بن مروان

بن الحکم.

— اوچنچیسى: موفق اوغلی - «منتقیم» ابوالعباس ولیددر.

— دورتنچیسى: منتقم نڭ قرنداشی «مهدی» ابو ایوب سلیمان.

— بشنچیسى: مهدینڭ آتا برتوغان ایر قرنداشینڭ اوغلی منصور،

ابو حفص، عمر بن عبد العزیز بن مروان.

— آلتنچیسى: منصور نڭ آتا برتوغان ایر قرنداشینڭ اوغلی قادر

ابو خالک یزید بن عبد الملك.

- يدنجسى : قادر نىڭ قىزداش : منصور ، ابوالوليد هشام .
— سىكزنجسى : هشامنىڭ قىزداشىنىڭ اوغلى « مكنفى » ابوالعباس
وليد بن يزيد بن عبدالمملك قىزداش
— توقزنجسى : مكنفى — نىڭ آتابىرتوغانى نىڭ اوغلى « ناقص » ابو
خالد يزيد بن الوليد بن عبدالمملك .
— اوننجسى : ناقص نىڭ قىزداش « معنز » ابواسحاق ابراهيم در .
— اون بىرنچسى : معنزنىڭ آتابىرتوغامى ابىر قىزداشىنىڭ اوغلى « قائم »
ابو عبدالمملك مروان بن محمد بن مروان بن الحكم در . ھىجرتىدىن بىر يوز
اوتوز ايكنچى (۱۳۲) يىلدا ذوالھججە — يىكشىنبە كۈنى ، اوتىرلىگان .

(دور تىنچى طائىفە = خلفاء عباسىيەدىن عراقىيون فرقه سى)
خلفاى عباسىيە ايكنى فرقه : (بىرسى عراقىيون ايكنچىسى مصرىيون)
در . بولارنىڭ پايتىختلىرى « بغداد » ايدى .
بولارنىڭ خليفەلىكىرى بشيوز يىكرى اوج « ۵۲۳ » يىل بولدى .
باشلانوى بىر يوز اوتوز ايكنچى يىلنىڭ اون اوچىنچى ربيع الاخر جمعە كۈنى
ايدى . بارى اوتوز يىتى ابىر خليفە بولدىلار .

(اولگىسى)

« سفاح » ابوالعباس « عبد الله » بن محمد بن على بن
عبدالله بن عباس بن عبدالمطلب بن ھاشم القرشى الهاشمى العباسى در .
(ايكنچى)

سفاح نىڭ قىزداش « منصور » ابو جعفر عبد الله بن محمد

(اوچىنچى)

منصور نىڭ اوغلى « مھدى » ابو عبد الله « محمد »

(دور تىنچى)

مھدىنىڭ اوغلى « ھادى » ابو محمد موسى

ھادىڭ قىزداشى «رشيد» ابو جعفر «ھارون»

(التىچى)

رشيدنىڭ اوغلى «امين» ابو عبدالله محمد.

(پدېچى)

امين - نىڭ قىزداشى «مامون» ابو العباس عبدالله در.

(سگىچى)

مامون قىزداشى «معتصم بالله» ابو اسحاق ابراهيم

(توقىچى)

معتصم - نىڭ اوغلى «واثق بالله» ابو جعفر ھارون.

(اونىچى)

واثق قىزداشى «مُتَوَكَّلَ عَلَى اللَّهِ» ابو الفضل جعفر

(اون بىرىچى)

مُتَوَكَّلَ - نىڭ اوغلى «مُنْتَصِرٌ بِاللَّهِ» ابو جعفر محمد

(اون ايكنىچى)

منتصرنىڭ آتابىر توغىمە اير قىزداشى «مُسْتَعِينٌ بِاللَّهِ» ابو العباس

احمد بن محمد بن المعتصم در

(اون اوچىچى)

مستعيننىڭ آتابىر توغىمە اير قىزداشىنىڭ اوغلى «مُعْتَزٌ بِاللَّهِ»

ابو عبدالله زبير بن المنوكل

(اون دورتىچى)

معتزنىڭ آتابىر توغىمە اير قىزداشىنىڭ اوغلى «مُهْتَدَى بِاللَّهِ»

ابو عبدالله محمد بن الواثق در.

(توقزىچى سلطان)

«الدين» ابوالفتوح «سليم» در .
مھتەينىڭ ەمىنىڭ اوغلى «معمد على الله» ابوالعباس احمد بن سرر

(اون آلتىچى)

معمدنىڭ قىزداشنىڭ اوغلى «معتضد بالله» ابوالعباس احمد
بن الموفق بالله ابى احمد طلحه در .

اون يىدىچى

معتضد - نىڭ اوغلى «مكتفى بالله» ابوالحسن على در .

اون سىدىكىچى

مكتفى - نىڭ قىزداشى «مقتدر بالله» ابوالفضل جعفر در .

(اون توقزىچى)

مقتدر - نىڭ قىزداشى «قاھر بالله» ابوالمنصور محمد در .

« يىگىر مىچى »

قاھرنىڭ قىزداشنىڭ اوغلى «راضى بالله» ابوالعباس محمد بن المقتدر در .

(يىگىر مى بىر ئىچى)

راضىنىڭ قىزداشى «متقى لله» ابواسحاق ابراھىم در .

(يىگىر مى ايكنىچى)

متقىنىڭ ەمىنىڭ اوغلى «ستىكى بالله» ابوالقاسم عبد الله
بن المكتفى در .

(يىگىر مى اوچىچى)

ستىكى - نىڭ ەمىنىڭ اوغلى «مطيع لله» ابوالقاسم فضل بن المقتدر در .

(يىگىر مى دورتىچى)

مطيعنىڭ اوغلى «طائع لله» ابوبكر عبد الكرىم در .

(يىگىر مى بشنىچى)

طائىقنىڭ ەمىنىڭ اوغلى «قادىر بالله» ابوالعباس احمد بن اسحاق
بن المقتدر در .

(سنتی) حضرت اوغلی «قاسم بامر الله» ابو جعفر عبد الله در.

(بیگرمی بید نیچی)

مقتدی بالله نك بالالارندان «بطالمقتدی بالله» ابو القاسم عبد الله
بن ذخیره الدین محمد بن القاسم در.

(بیگرمی سیگزی نیچی)

ابو القاسم - نك اوغلی «مستظهور بالله» ابو العباس احمد در.

(بیگرمی توقز نیچی)

مستظهور نك اوغلی «مستبرشد بالله» ابو المنصور فضل در.

(اوتوز نیچی)

مستبرشد نك اوغلی «راشد بالله» ابو جعفر منصور در.

(اوتوز بر نیچی)

راشد - نك عیسی «مقیض لامر الله» ابو عبد الله محمد بن
المستظهور در.

(اوتوز ایکنیچی)

مقتدینك اوغلی «مستنجد بالله» ابو المظفر یوسف در.

(اوتوز اوچنیچی)

مستنجد نك اوغلی «مستضیء بنور الله» ابو محمد «حسن» در.

(اوتوز دور نیچی)

مستضی - نك اوغلی «ناصر لک بن الله» ابو العباس «احمدی» در.

(اوتوز بشنیچی)

ناصر نك اوغلی «ظاهر بالله» ابو المنصور «محمد» در.

(اوتوز آلتو نیچی)

ظاهر بالله نك اوغلی «مستنصر بالله» ابو جعفر منصور در.

اوتوز

(توقزىچى سلطان)

ھىرنىڭ اوغلى « سيفالدين » ابوالفتوح « سليم » در .

(اونونچى سلطان)

سيفالدين نىڭ اوغلى « غياثالدين » ابوالغالب « سليمان » در .
ھىرنىڭ توقزىيوز يىتمىش دورت (۹۷۴) نچى يىلى ، صفرنىڭ يىگىرى
بىرنە شنبە كۈن وفات بولدى . بو غياثالدين سلطان زمانىدە
غەنىيە دولتى يىر يوزىدەگى دولتىرنىڭ بىرىچىسى ايدى . آندان
صوك آز ، آز ضعيفلە باشلادى .

(اون بىرىنچى سلطان)

غياث نىڭ اوغلى « بىرالدين » ابو نعيم سليم در .

(اون ايكنچى سلطان)

بىرالدين نىڭ اوغلى « ناصرالدين » ابو شجاع « مراد » در .

(اون اوچىنچى سلطان)

ناصر اوغلى « مغىثالدين » ابوالنصر « محمد » در .

(اون دورتىنچى سلطان)

مغىث اوغلى « معزالدين » ابوالمظفر احمد در .

(اون بىشىنچى سلطان)

معزالدين نىڭ ايرتوغانى « صفىالدين » ابوالفضل مصطفى در .

(اون آلتىنچى سلطان)

صفىالدين نىڭ قىرنىداشنىڭ اوغلى « ظھىرالدين » ابوالغازى عثمان بن

(اون يىدىنچى سلطان)

احمد در .

ظھىرنىڭ قىرنىداش « عمادالدين » ابوالشرف « مراد » در .

(اون سىگىزىنچى سلطان)

عمادنىڭ قىرنىداش توغانى « رضىالدين » ابوالمھمىد ابراھىم در .

«اون توقزىچى سلطان»

رضانك اوغلى «عين الدين» ابوالمعالى «محمد» در.

«يىگرمىچى سلطان»

عين الدين نك قىرنداشى «قىرىدالدين» ابوطاهر سليمان در.

(يىگرمى برىچى سلطان)

قىرىدالدين قىرنداشى «سىدىدالدين» ابوالبركات «احمد» در.

ھىچتىن بىرملك بىر يوزايىكنچى (۱۱۰۲) يىلدە وفات (۲ نچى س)

«يىگرمى ايكنچى سلطان»

سىدىدالدين قىرنداشينك اوغلى «زىن الدين» ابوالسعادات مصطفى

بن «محمد» در.

«يىگرمى اوچنچى سلطان»

زىن الدين نك قىرنداشى «عز الدين» ابوسعد احمد در.

«يىگرمى دورتنچى سلطان»

عز الدين نك قىرنداشينك اوغلى «عضدالدين» ابوالفضائل محمود

بن مصطفى در.

«يىگرمى بىشنچى سلطان»

عضدالدين قىرنداشى «سعدالدين» ابوسعيد عثمان در.

«يىگرمى آلتونچى سلطان»

سعدالدين نك عمينك اوغلى (اسدالدين) ابوالطيب مصطفى بن احمد در.

«يىگرمى يىدىنچى سلطان»

اسدالدين قىرنداشى «حميدالدين» ابوالمناقب عبدالحميد (۱ نچى)

«يىگرمى سىكزىنچى سلطان»

حميدالدين نك قىرنداشينك اوغلى «صارم الدين» ابوالغازى سليم

بن مصطفى در.

«يېڭىرمى توقۇمىچى سلطان»

صارم نىڭ عمىنىڭ اوغلى «خىرالدىن» ابوالمعالم مصطفى بن عبدالمجيد در
«اوتوزمىچى سلطان»

خىرالدىن نىڭ قىزداشى «قوامالدىن» ابوالمكارم مەھمۇددىر.
«اوتوز بىر ئىچى سلطان»

قوامنىڭ اوغلى «مجدالدىن» ابوالمجد عبدالمجيد در.

ھىجرىتىدىن مۇكەددايىكىوز يىتمىش يىدىنچى (۱۲۷۷) يىلىنىڭ ذوالھىججە نىڭ يىدىنچى
كۈنى سەھنىبە «عبدالعزيز» بن مەھمۇد بن عبدالمجيد بن احمد بن محمد
بن ابراهيم بن احمد بن محمد بن مراد بن سليم بن سليمان بن سليم بن ابى
يزيد بن محمد بن مراد بن محمد بن ابى يازىد بن مراد بن اورخان بن عثمان
سلطان بولدى صوغرى قىزداشىنىڭ اوغلى «ئىجدالدىن» ابوالئىجدىل مراد
بن عبدالمجيد در.

«اوتوز ايكنىچى سلطان»

مراد بن عبدالمجيد نىڭ قىزداشى «حافظالدىن» ابوالمغىث
«عبدالمجيد» (۲۱نچى) در، (ھازىرگى سلطان بولاچاق)، ھىجرىتىدىن مۇكەددا
ايكىوز توقسان اوچىنچى (۱۲۹۳) يىلىنىڭ شەعبان اون بىرىنىڭ پىنجىشەنبە كۈنى
تەختكە اوتوردى. ھىدىقە الآثار تامام بولدى.

ھىدىقە الآثار (۳نچى صىنف تارىخىنىڭ فەھرىسى)

۱۰ (اسماعىل ەھم	۱ (آدم عليه السلام تارىخى
۱۱ (اسحاق ەھم	۲ (ھابىيل ايلە قابىيل قەھسى
۱۲ (يعقوب ەھم	۳ (شىث عليه السلام
۱۳ (يوسف ەھم	۴ (ادرىس ەھم
۱۴ (ايوب ەھم	۵ (نوح ەھم
۱۵ (شەيب ەھم	۶ (ھود ەھم
۱۶ (موسى ەھم	۷ (صالح ەھم
۱۷ (ھارون ەھم	۸ (ابراهيم ەھم
۱۸ (يوشع ەھم (ذوالكفل)	۹ (لوط ەھم

۱۱ «كعب بن الاشرف»

۱۲ «بنی النضیر»

۱۳ «بنی المصطلق»

۱۴ «ذی قرد»

۱۵ «حدیبیه»

۱۶ «خندق»

۱۷ «بنی قریظہ»

۱۸ «ذات الرقاع»

۱۹ «خیبر»

۲۰ «مؤتہ»

۲۱ «انمار»

۲۲ «فتح مکہ»

۲۳ «بنی خزیمہ»

۲۴ «حنین»

۲۵ «طائف»

۲۶ «دومة الجندل» اولکسی

۲۷ «تبوک»

۲۸ «دومة الجندل» ایکنجسی

۲۹ «غزوة قبل النجد»

۳۰ «رسولارغه باشقالار...»

۱۹ اشموئیل عه

طالوت پادشاه

۲۰ داود علیه السلام

۲۱ سلیمان علیه السلام

۲۲ الیاس علیه السلام

۲۳ الیسع علیه السلام

۲۴ یونس علیه السلام

۲۵ زکریا عه (مریم قصه سی)

۲۶ یحیی علیه السلام

۲۷ عیسی علیه السلام

۲۸ محمد علیه السلام

فیل واقعہ سی

محمد عه ننگ آناسندان توغوی

محمد عه که پیغمبرلک کیلوی

محمد عه مگه باشلاب اشانوجیلار

هجرت محمد هه منک مدینه که کوچوی

کوب خاتون آلر

کوب خاتون آلوننگ شرطلری

(رسولمز ننگ صوغشلاری)

اولگی صوغش «ردان»

۲ «غزوة نخله»

۳ «غزوة السویق»

۴ «غزوة بدر»

۵ «بیت قینقاع» صوغش

۶ «احد صوغش»

۷ «بدر الصغری»

۸ «بطن الرجیع»

۹ محمد بن مسلمه

۱۰ «بئر معونه» صوغش

رسولمز دن صوگنی خلیفه هم

رئیسار باری آلتی طائفه در

اولگی طائفه بش ابردر.

طائفه سفیانیه تورهلری

طائفه مردانیه تورهلری

خلفای عباسیه عراقیلری

خلفای عباسیه مصریلری

عثمانیه مملکتیننگ سلطانلری